

Uplatnění poznatků psychologie při výslechu osob

Martin Novotný

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin NOVOTNÝ**
Osobní číslo: **H118211**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Uplatnění poznatků psychologie při výslechu osob**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na rizika pramenící volbou nesprávné metody výslechu;
- příčina nedostatečné znalosti policisty při vedení výslechu;
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu.

Součástí práce bude sociologický výzkum zaměřený na aplikaci poznatků psychologie ze strany policistů při vedení výslechu osob.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.

GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006.

CHMELÍK, J. Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.

SPURNÝ, J. Psychologie výslechu. 1.vyd. Praha: Portál, 2003.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.**
Katedra psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **16. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Martina NOVOTNÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 25. 6. 2012

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požičovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem *Uplatnění poznatků psychologie při výslechu osob* se zabývá jedním z velmi významných aspektů činnosti orgánů činných v trestním řízení. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy (tj. pojmy výslech, vyslychající a vyslychaný), jakož i objasněny základy psychologie výslechu (zejména specifika výslechu některých skupin osob a percepční chyby, jichž se mohou orgány činné v trestním řízení během výslechu dopouštět). V empirické části jsou rozebrána zjištění výzkumného šetření, které bylo provedeno k problematice uplatňování poznatků psychologie při výslechu osob policisty z vybraných součástí Policie České republiky. V návaznosti na tato zjištění jsou formulována některá opatření ke zlepšení stavu v této oblasti.

Klíčová slova:

Výslech, psychologie výslechu, trestní řízení, orgány činné v trestním řízení.

ABSTRACT

The bachelor degree thesis entitled *The Application of Psychology Knowledge in Interrogations* deals with one of the very significant aspects of activities carried out by authorities responsible for penal proceedings. The theoretical part gives definitions of the basic concepts (such as interrogation, interrogator and interrogated persons), as well as an outline of the fundamentals of interrogation psychology (primarily specific features of interrogation of some groups of persons and perception errors the authorities responsible for penal proceedings may commit during interrogation). In the empiric part the author analyses observations of a survey carried out in regard of the application of psychology knowledge in interrogations of persons by the policemen from some of the sections of the Police of the Czech Republic. In the context of the observations the author formulates measures to be taken to improve the situation.

Keywords:

Interrogation, interrogation psychology, penal proceedings, authorities responsible for penal proceedings.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně dne 17. 5. 2013

Martin Novotný

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za pomoc při zpracování mé bakalářské práce a za čas, který mi věnovala.

Martin Novotný

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 POJEM „VÝSLECH“	12
1.1.1 Pojem „výslech“ v právním pojetí	12
1.1.2 Pojem „výslech“ v kriminalistickém pojetí.....	16
1.1.3 Psychologické pojetí výslechu	18
1.2 POJEM „VYSLÝCHAJÍCÍ“	21
1.3 POJEM „VYSLÝCHANÝ“	22
2 ZÁKLADY PSYCHOLOGIE VÝSLECHU	24
2.1 POSUZOVÁNÍ VĚROHODNOSTI VÝPOVĚDI.....	24
2.1.1 Pojem „věrohodnost výpovědi“	24
2.1.2 Typy věrohodnosti	25
2.1.3 Posuzování věrohodnosti výpovědi.....	26
2.2 SPECIFIKA VÝSLECHU NĚKTERÝCH SKUPIN OSOB	27
2.2.1 Specifika výslechu dětí	27
2.2.2 Specifika výslechu seniorů.....	29
2.3 PERCEPČNÍ CHYBY	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
3 UPLATNĚNÍ PSYCHOLOGICKÝCH POZNATKŮ PŘI VÝSLECHU OSOB VE SVĚTLE EMPIRICKÝCH ZJIŠTĚNÍ	35
3.1 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A HYPOTÉZY	35
3.1.1 Cíle výzkumného šetření.....	35
3.1.2 Stanovené hypotézy	35
3.2 POUŽITÁ METODA.....	36
3.3 VÝBĚROVÝ SOUBOR RESPONDENTŮ	37
3.4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	39
3.4.1 Subjektivní vnímání znalostí v oblasti psychologie výslechu respondenty	39
3.4.2 Reakce na první kontakt s vyslychaným	40
3.4.3 Ovlivnění respondentů zevnějškem vyslychané osoby	41
3.4.4 Reakce na projevy vyslychaného mimo normu	43
3.4.5 Ovlivnění eventuálním soudním potrestáním vyslychaného	44
3.4.6 Výslechová praxe respondentů	46
3.4.7 Postoj respondentů k dalšímu vzdělávání v oblasti psychologie výslechu.....	48
3.5 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	49
4 NÁVRHY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ POLICISTŮ V OBLASTI PSYCHOLOGIE VÝSLECHU	52
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	58

SEZNAM OBRÁZKŮ	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Jednou z nejdůležitějších a z nejčastěji realizovaných činností, kterou se v souvislosti s výkonem své profese policisty zabývám, je výslech v jeho různých podobách (podání vysvětlení, výslechy svědků, obviněných aj.). Během této činnosti přicházím do styku také se širokou škálou vyslýchaných jedinců, která je vedle dospělých jedinců tvořena též nedospělými osobami (dětmi do patnácti let a mladistvými), stejně jako osobami vyššího věku či osobami s různými psychologickými zvláštnostmi (např. osobami mentálně zaostalými apod.). Z uvedeného je zřejmé, že k úspěšnému vedení výslechu jsou nezbytné nikoliv jen znalosti z trestního práva procesního, trestního práva hmotného aj., ale i vědomosti z psychologie, zejména pak psychologie výslechu. Zpracovávané téma mi tak dalo možnost si rozšířit a prohloubit vědomosti v tomto vědním oboru.

Na druhé straně je však zapotřebí upozornit na skutečnost, že policisté nejsou jedinými osobami, které by měly poznatky psychologie během výslechu aplikovat. Osoby v různém procesním postavení totiž potenciálně mohou vyslýchat (a zpravidla také vyslychají) také státní zástupci a soudci, správní orgány a v neposlední řadě také obhájci. To vše samozřejmě za dodržení zákonem předepsaných pravidel. I ta v řadě případů zohledňují některé psychologické aspekty výslechu, které nelze v této práci vzhledem ke svému významu opomenout. Jedná se však o natolik obširnou problematiku, že ji nelze ani v základních obrysech rozebrat v rámci předpokládaného a stanoveného rozsahu této práce. Z toho důvodu zde bude následující výklad zúžen na aplikaci poznatků psychologie při výslechu osob ze strany policistů, kteří zde vystupují v pozici policejních orgánů (v rámci trestního řízení), popřípadě v pozici orgánů policie (v přestupkovém řízení).

Hlavním cílem této bakalářské práce je tedy poukázat na možnosti uplatnění poznatků psychologie policistou při výslechu osob. Tento hlavní cíl je realizován skrze níže uvedené cíle dílčí:

- vymezit základní pojmy, které mají vztah k řešenému tématu – výslech, policista a vyslýchaná osoba;
- rozebrat základy psychologie výslechu, tj. způsob vedení výslechu v souladu s příslušnými psychologickými poznatky, jakož i způsob využívání psychologických poznatků při výslechu;
- identifikovat aktuální úroveň připravenosti policistů po absolvování základní odborné přípravy k vedení výslechů po psychologické stránce a v návaznosti na to

formulovat doporučení k eventuálnímu dalšímu vzdělávání policistů v oblasti psychologie výslechu.

V návaznosti na stanovené cíle práce byla tato vnitřně strukturována do čtyř kapitol. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy, které mají vztah k tématu této práce, a jimiž jsou pojmy „výslech“, „vyslýchající“ a „vyslýcháný“. Ve druhé kapitole jsou rozebrány základní aspekty psychologie výslechu, kdy je zde výklad věnován posuzování věrohodnosti výslechu, specifikům výslechu některých skupin osob a percepčním chybám. Třetí kapitola shrnuje výsledky výzkumného šetření, které bylo realizováno k problematice uplatňování poznatků z psychologie výslechu ve výslechové praxi policistů. V návaznosti na zjištění výzkumného šetření jsou pak ve čtvrté kapitole formulována některá doporučení k optimalizaci v této oblasti.

Literatura, která se přímo a komplexně zabývá tématem psychologických aspektů výslechu, je velmi omezená. Za takovou práci je možno považovat především syntetické dílo J. Spurného, které nese název *Psychologie výslechu* a jež vyšla ve dvou vydáních (2003, 2010). Dále je možné se setkat s pracemi, které se danou problematikou zabývají v rámci širšího psychologického výkladu. K takovým pracím náleží práce L. Čírtkové (*Policejní psychologie*; 2004, 2006; *Forenzní psychologie*; 1994, 2004, 2009; *Kriminální psychologie*; 1999), D. Houbové (*Psychologie pro právníky*; 2004, 2008) či V. Holečka (*Psychologie pro právníky*; 2003, 2007). Jiné práce se psychologií výslechu zabývají v rámci kriminologického, kriminalistického či právního diskurzu. K takovým publikacím je možno zařadit např. práce V. Porady a kol. (*Kriminalistická metodika vyšetřování*; 2007), M. Tiplíci a kol. (*Kriminalistická taktika*; 1999). Sociálně pedagogický náhled na problematiku je možný díky syntetickým pracím z tohoto oboru, k nimž náleží především práce B. Krause *Základy sociální pedagogiky* (2008).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Pojem „výslech“

Pod pojmem „výslech“ je možno rozumět proces interakce mezi vyslýchajícím a vyslýchávaným, jehož cílem je získat od vyslýchávaného jeho úplnou a věrohodnou výpověď, kterou je možno při splnění zákonem stanovených podmínek použít jako důkaz. Jedná se tedy o dynamický proces, v jehož průběhu dochází za podmínek stanovených zákonem, v tomto případě především zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) k získávání, zpracovávání, hodnocení a dokumentování informací o kriminalisticky relevantní události.

Na výslech je nutno nahlížet především jako na interdisciplinární problém, který stojí v centru pozornosti několika různých vědních oborů, které však nelze od sebe izolovat, poněvadž každý z pohledů má své přínosy. Těmito vědními obory jsou trestní právo (popřípadě i správní právo), kde je výslech chápán coby procesní úkon, dále sem náleží kriminalistika, pro kterou je výslech jednou z kriminalistických metod, a také forenzní psychologie, která výslech pojímá jako specifickou formu sociálního styku.

1.1.1 Pojem „výslech“ v právním pojetí

V pojetí trestního práva je výslech jedním z důkazních prostředků, které jsou opatřovány pro účely trestního řízení. V této souvislosti je zapotřebí zmínit základní účel trestního řízení, který je uveden v ustanovení § 1 odst. 1 trestního řádu, které vymezuje účel tohoto zákona. Zde je uvedeno, že „Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.“ Toto ustanovení by měl mít vyslýchající jakožto základní směrnici, kterou se během výslechů (ať jsou již označovány zákonem jakýmkoliv pojmem) prováděných v rámci trestního řízení musí řídit.

Dále je zapotřebí uvést, že předmětem trestního řízení je vždy nějaký konkrétní skutek. Trestní řízení je vedeno s cílem zjistit, zda a jak k tomuto skutku došlo, je-li trestným činem a kdo se jej dopustil. Taktéž jsou zjišťovány okolnosti, jež k prověřované trestné činnosti vedly, eventuálně které přispěly k jejímu spáchání. Trestný čin je téměř vždy skut-

kem, jenž proběhl v minulosti, z čehož vyplývá, že orgány činné v trestním řízení (těmito jsou v souladu s ustanovením § 12 odst. 1 trestního řádu soud, státní zástupce a policejní orgán), jimž je svěřen úkol zjistit tento skutek a rozhodnout o něm, obvykle nemají možnost samy pozorovat. Vzhledem k této skutečnosti tak mohou orgány činné v trestním řízení šetřený skutek poznat za využití jeho rekonstrukce. Takto činí postupem, jenž je upraven trestním řádem, a který je označován jako dokazování. Dokazují se toliko okolnosti, které jsou pro trestní řízení důležité. Takové okolnosti jsou určovány jednak povahou případu, jednak stádiem trestního řízení, v němž je dokazování prováděno.

Skutečnost, kterou je nezbytné v rámci trestního řízení zjistit, je v trestním právu označována pojmem „předmět důkazu“. Prostředek při dokazování skutečností, jenž tvoří předmět důkazu, je označován jakožto důkazní prostředek. Vymezení jednotlivých důkazních prostředků je obsaženo v ustanoveních § 89 až § 118 trestního řádu, kde jsou mezi důkazními prostředky uvedeny výslech obviněného, výslech svědka, některé zvláštní způsoby dokazování (konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě), znalecké posudky, odborná vyjádření, posudky ústavu, výslech znalce, věcné a listinné důkazy, ohledání a vyšetření duševního stavu.

Jak uvádí J. Spurný „**Důkazem** v procesním smyslu je ... přímý poznatek, který orgán činný v trestním řízení získal o předmětu důkazu z důkazního prostředku při procesním dokazování. Procesním důkazem jsou tedy výsledky získané provedeným ohledáním, **obsah výpovědi** vyslechnutých osob, obsah listin nebo obsah zpráv zachycených jinak než písemně. Každý procesní důkaz je vždy nutně spjat s určitou osobou (je-li tímto důkazem výpověď) nebo s určitou věcí (např. listina). Tyto osoby nebo věci nazýváme **nositeli důkazů (pramenem důkazů)**.“¹

Výpověď obviněného v rámci trestního řízení plní dvojí funkci – jednak představuje jeden z důkazních prostředků, jednak je prostředkem vlastní obhajoby obviněnému vůči sdělenému obvinění.² Za stěžejní právní předpis, pokud se týká výpovědi obviněného, je zapotřebí považovat trestní řád. Na výslech obviněného se vztahují především ustanovení § 91 až § 95 trestního řádu, která zejména sledují cíl, aby obsah výpovědi obviněného odpovídal tomu, co tento hodlal vypovědět, stejně jako eliminace ovlivňování jeho výpovědi.

¹ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 15.

² Srovnej např. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 571.

Za tím účelem ustanovení § 92 odst. 3 trestního řádu mimo jiné zakotvuje, že otázky obviněnému je třeba klást jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností, přičemž v nich nesmí být naznačeno, jak na ně má obviněný odpovědět. Komentované znění trestního řádu k tomuto uvádí, že zmíněné ustanovení „... určuje i způsob kladení otázek, a to pozitivním i negativním vymezením. Položené otázky musí být jasné a srozumitelné, tj. odpovídající rozumové a psychické vyspělosti vyslychaného a jeho individuální vlastnostem. Na druhé straně je zakázáno kladení kapciózních a sugestivních. Kapciózní jsou otázky předstírající skutečnost nepravdivou, klamavou, nebo předpokládající skutečnost obviněným dosud nepotvrzenou, přičemž obviněného svádějí, aniž by to pozoroval, k výpovědi, kterou si vyslychající přeje. V sugestivních otázkách se vyslychanému předkládají okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi, a tím se mu naznačuje, jak má odpovědět. Kapciózní i sugestivní otázky negativně ovlivňují důkazní hodnotu výpovědi obviněného a mohou znamenat až nepřímé donucení k takové výpovědi, jakou by sám obviněný neučinil.“³

Výpověď svědka náleží k nejvíce frekventovaným důkazním prostředkům využívaným v rámci trestního řízení. K povinnosti svědčit je možno uvést, že je v zásadě všeobecná (viz dikce ustanovení § 97 trestního řádu – „každý“). V trestním řádu je stanovena nikoliv jen svědkova povinnost vypovídat, nýbrž i to, o čem je jeho povinností vypovídat. Z ustanovení § 97 trestního řádu vyplývá, že je povinností každého jednak se na předvolání dostavit, jednak vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Výjimky z této povinnosti jsou možné pouze v případech, kdy tak stanoví zákon. Tyto výjimky vyplývají z ustanovení čl. 28 a čl. 86 odst. 3 ústavního zákona ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“)⁴ a z ustanovení § 10⁵, § 99⁶ a § 100⁷ trestního řádu.

³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář – díl I. (§ 1 až 179h)*. 6., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 837.

⁴ Ustanovení čl. 28 Ústavy uvádí, že poslanec a senátor mají právo odepřít svědectví o skutečnostech, jež se dozvěděli v souvislosti s výkonem svého mandátu, a to i poté, kdy přestali být poslancem nebo senátorem. Obdobně v souladu s čl. 86 odst. 3 Ústavy má soudce Ústavního soudu právo odepřít svědectví o skutečnostech, jež se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, kdy přestal být soudcem Ústavního soudu.

⁵ Ustanovení § 10 odst. 1 trestního řádu uvádí, že z pravomoci orgánů činných v trestním řízení jsou vyňaty osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva.

⁶ Ustanovení § 99 trestního řádu má následující znění: „(1) Svědek nesmí být vyslechnut o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je povinen zachovat v tajnosti, ledaže byl

V trestním řádu jsou dále stanoveny zásady, které je zapotřebí během výslechu svědka vést v patnosti, stejně jako podmínky provádění výslechu osob v závislosti na jejich procesním postavení. Ustanovení § 101 odst. 1 stanovuje, že před výslechem svědka je vždy nezbytné zjistit jeho totožnost a eventuální poměr k obviněnému, dále jej poučit o právu odepřít výpověď, a je-li toho třeba, též o zákazu výslechu nebo o možnosti postupu podle § 55 odst. 2 trestního řádu (opatření k utajení totožnosti i podoby svědka), jakož i o tom, že je povinen vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet. Taktéž musí být svědek poučen o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích jeho křivé výpovědi. Pokud je jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, je zapotřebí ji poučit přiměřeně jejímu věku.

V průběhu samotného výslechu je nezbytné, aby se orgán činný v trestním řízení dotázal svědka na jeho poměr k projednávané věci a ke stranám a je-li to potřebné, tak i na další okolnosti, které mají význam pro zjištění jeho hodnověrnosti. Ustanovení § 101 odst. 2 trestního řádu pak výslovně uvádí, že „Výslech svědka se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, které svědek vnímal svými smysly. Svědkovi musí být dána možnost, aby souvisle vypověděl vše, co sám o věci ví a odkud se dozvěděl okolnosti jím uváděné. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost, zejména pokud jde o jeho osobní údaje a intimní oblast.“

Svědka tedy nejprve musí dle možností vypovídat spontánně a až poté mu lze klást doplňující otázky. Na ty jsou kladeny obdobné požadavky, jaké jsou kladeny na otázky kladené vyslýchajícím obviněnému. Vedle toho je ustanovením § 101 odst. 3 trestního řádu zakot-

této povinnosti příslušným orgánem zproštěn; zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu. (2) Svědek nesmí být vyslýchán též tehdy, jestliže by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn. (3) Zákaz výslechu podle odstavce 2 se nevztahuje na svědeckou výpověď týkající se trestného činu, stran něhož má svědek oznamovací povinnost podle trestního zákona. Rovněž se nevztahuje na svědeckou výpověď o utajovaných informacích klasifikovaných ve zvláštním zákoně stupněm utajení Důvěrné nebo Vyhrazené.“

⁷ Ustanovení § 100 trestního řádu zakotvuje následující: „(1) Právo odepřít výpověď jako svědek má příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh; jestliže je obviněných více a svědek je v uvedeném poměru jen k některému z nich, má právo odepřít výpověď stran jiných obviněných jen tehdy, nelze-li odloučit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž je svědek v tomto poměru. (2) Svědek je oprávněn odepřít vypovídat, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozcovi, osvojiteli, osvojení, manželce, partnerce nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmou by právem pociťoval jako újmu vlastní. (3) Odepřít výpověď jako svědek nemůže však ten, kdo má stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle trestního zákona.“

veno, že pokud se jedná o otázky směřující do intimní oblasti vyslychaného svědka, především pokud se jedná o osobu poškozenou trestným činem, pak tyto je možné svědkovi klást toliko tehdy, je-li toho třeba pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Zmíněné ustanovení dále uvádí, že tyto otázky by měly být orgánem činným v trestním řízení kladeny zvlášť šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem tak, aby nebylo třeba výslech opakovat. Formulace těchto otázek musí být ohleduplná vůči svědkovi a musí zohledňovat věk, osobní zkušenosti a psychický stav svědka.

1.1.2 Pojem „výslech“ v kriminalistickém pojetí

Jak bylo řečeno již v úvodu této kapitoly, výslech je jednou z kriminalisticko-taktických metod kriminalistiky. V této vědní disciplíně bývá pojem „výslech“ vymezován následovně: „**Výslech je metoda kriminalistické praktické činnosti, při které se formou výpovědi získávají poznatky o vyšetřované události, které jsou obsaženy v paměťových stopách vyslychaných osob.** Je-li tato metoda použita orgány činnými v trestním řízení, je současně trestně procesním vyšetřovacím úkonem.“⁸ Úkolem výslechu je přitom získat pokud možno úplnou a pravdivou výpověď o vyšetřované události, a to v souladu se základním procesním předpisem, kterým je trestní řád. Jinými slovy vyjádřeno, během výslechu by měly být v rámci protokolace výpovědi získávány věrohodné a v maximální možné míře úplné poznatky o prošetřované události.

V kriminalistické teorii jsou v rámci výslechu rozlišována tři relativně samostatná **stádia výslechu**. Těmito stádii jsou:⁹

- **Úvodní stádium** – z kriminalistického hlediska sem náleží již způsob předvolání k výslechu a především způsob navázání psychologického kontaktu s vyslychaným. V průběhu této fáze vyslychající zjišťuje základní osobní data vyslychané osoby, její poměr k projednávané věci a v neposlední řadě i její vztah k dalším osobám, které v dané trestní věci (popřípadě i v jiných trestních věcech) figurují. V tomto stádiu je zapotřebí rovněž vyslychanou osobu v závislosti na jejím procesním postavení poučit. U obviněného je vedle toho nezbytné mu objasnit podstatu vzнесе-

⁸ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 156.

⁹ Tamtéž, s. 158.

ného obvinění a zjistit jeho rodinné, pracovní a majetkové poměry a eventuální trestní minulost.

- **Monolog** – podstatou tohoto stádia výslechu je souvislé vyličení veškerých skutečností, které jsou vyslýchané osobě o prověřované události známy. Tento výklad vyslýchané osoby by neměl být bez zásadních důvodů ze strany vyslýcháného nijak přerušován, a sice proto, že má velký význam z hlediska dalšího vedení výslechu. V průběhu monologické fáze má obviněný možnost vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu, jakož i uvést okolnosti, které jeho vinu zeslabují či vyvracejí. Monologické stádium výslechu skýtá z hlediska psychologicko-taktického další možnosti:
 - ze strany vyslýcháného mohou být uvedeny okolnosti, na něž by se vyslýchající ani nedotazoval (a která by mu ani neměla být v některých případech známa);
 - vyslýchaná osoba může uvést pravdivě i ty okolnosti, na něž by v případě přímé otázky pravdivě neodpověděl, poněvadž by poznal, že to vyslýchajícího zajímá a byl by tak ve své odpovědi více opatrný;
 - vyslýchaná osoba může proti své vůli vypovídat pravdivěji, než původně chtěla, poněvadž ji k tomu dovede logika skutečného děje;
 - vyslýchaná osoby na sebe může upozornit tím, že při své odpovědi konsekvěntně zamlčuje některá zdánlivě nevýznamná fakta, např. že se v určitou dobu nacházela na určitém místě apod.
- **Dialog** – v rámci této fáze vyslýchající klade vyslýchané osobě otázky, jejichž smyslem je doplnit a upřesnit její výpověď a odstranit případné rozpory v ní. Tyto otázky musí splňovat kritéria uvedená předchozí části kapitoly. Vhodnější než otázky zjišťovací jsou otázky doplňovací, při kterých je vyslýcháný nucen čerpat odpověď výhradně z vlastní paměti. V některých případech již síla slov použitých v otázce navádí vyslýcháného k jisté odpovědi. Ve všeobecnosti je možno k tomuto stádium výslechu uvést, že se jedná o psychicky náročnou situaci, a to jak pro vyslýchajícího, tak i pro vyslýcháného. V případě vyslýchané osoby je tomu tak z toho důvodu, neboť jakákoliv otázka u ní vyvolává určitý tlak a v její odpovědi se pak může oproti monologickému stádium vyskytnout více chyb a nepřesností, které poukazují na věrohodnost a úplnost její výpovědi.

V kriminalistice jsou výslechy děleny v závislosti na různých klasifikačních kritériích. Ne-ní cílem zde rozebírat veškeré taxonomie kriminalistických výslechů. Za podnětné z po-hledu řešené problematiky je možno považovat dělení výslechů podle kritéria vztahu vy-slýchaného k vlastní výpovědi. Na základě tohoto kritéria jsou výslechy děleny následují-cím způsobem:¹⁰

- výslech osob, které mají zájem vypovědět pravdu a pravdu skutečně vypovídají – o výpovědích těchto osob obvykle platí, že jsou relativně úplné;
- výslech osob, jež mají zájem vypovědět pravdu, avšak jejich výpověď je nepřesná, neúplná nebo v rozporu s objektivně již zjištěnými fakty, ať již z příčin objektiv-ních či subjektivních – objektivní důvody takové výpovědi mohou spočívat např. ve špatné viditelnosti v průběhu popisované situace, subjektivní důvody pak v tako-vých okolnostech, kterými jsou např. špatná paměť, nadměrná fantazie, tendence domýšlet si souvislosti aj.;
- výslech osob, jež nechtějí vypovědět pravdu a pravdu ani nevypovídají.

Jinými kritérii, která lze využít k dělení kriminalistických výslechů, mohou být např. pro-cesní postavení vyslýchaného, jeho psychický nebo fyzický stav či věk vyslýchané osoby.

1.1.3 Psychologické pojetí výslechu

L. Čírtková uvádí, že psychologie se zabývá výslechem ve dvou ohledech:¹¹

- zkoumá psychologické okolnosti, jimiž je popisován a objasňován výslech coby ur-čité aktuální dění – předmětem zkoumání forenzní psychologie je tedy výslech ja-kožto určitá zvláštní forma interpersonálního jednání, přičemž objasňuje psycholo-gické souvislosti dění mezi vyslýchajícím a vyslýchanou osobou;
- zabývá se výsledným produktem výslechu, kterým je výpověď – forenzní psycho-logie zkoumá faktory podmiňující kvalitu výpovědi, které mají význam při posuzo-vání věrohodnosti konkrétní výpovědi určitého jedince.

Výslech přitom bývá v psychologii pojímán jedním z níže uvedených způsobů:¹²

¹⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 513.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1998, s. 174.

¹² SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010.

- Výslech jako sociální situace – J. Spurný k tomuto pojetí uvádí, že výslech je možno v psychologickém slova smyslu možno chápat coby „... dynamický, relativně uzavřený, časově ohraničený systém vzájemně podmíněných interakcí (vztahů a komunikačních aktů) mezi vyslychajícím a vyslychaným probíhající ve specifických podmínkách výslechové situace.“¹³ K tomuto pojetí doplňuje, že výslech představuje sociální situaci sui generis, do níž vstupují jako hlavní aktéři vyslychající (tento využívá při výslechu určitých prostředků interakce, tj. psychologickým metod poznávání osobnosti vyslychaného a ovlivňování jeho postojů) a vyslychaný a dále ostatní účastníci výslechu (soudce, státní zástupce, obhájce, znalci, tlumočníci aj.), přičemž na veškeré aktéry působí specifické podmínky, které ovlivňují výslechovou interakci (viz obrázek 1).
- Výslech jako sociální interakce – interakcí v úzkém slova smyslu je rozuměno vzájemné působení (ovlivňování) jednajících osob skrze psychologické prostředky (slib, prosba, výhrůžka, nabídka).¹⁴ Jiná definice o sociální interakci uvádí, že se jedná „... o procesy (činnosti), jež jsou svou intencí orientovány na partnery ... činností (osoby jako prvky celku, nebo soc. celky – útvary).“¹⁵ Výslech je podle J. Spurného zvláštním typem dyadické interakce, v níž vyslychající v procesu komunikace přímo či zprostředkovaně (skrze vytváření a modifikace podmínek) vztahy mezi ním a vyslychanou osobou v tom směru, aby za současného respektování práv a oprávněných zájmů vyslychaného bylo dosaženo cíle výslechu, jímž je získání pokud možno co nejúplnějšího a nejdůvěhodnějšího obrazu o kriminalisticky relevantní události a roli či jednání vyslychané osoby v ní. K pojetí výslechu coby specifické sociální interakce je možno doplnit, že v průběhu výslechu mezi vyslychajícím a vyslychanou osobou vzniká situačně podmíněná vzájemná sociální závislost, jejímiž projevy v praxi jsou:¹⁶
 - potřeba vyslychajícího od vyslychaného získat právně relevantní informace a s tím spjatá

¹³ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 29.

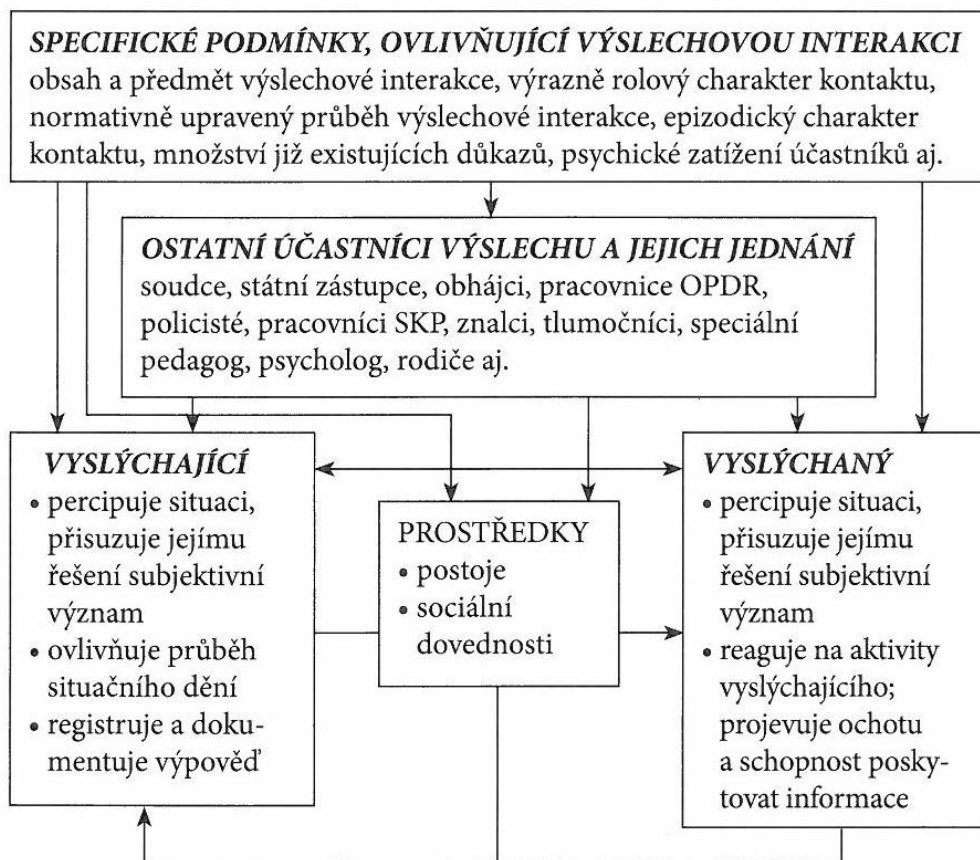
¹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 307.

¹⁵ GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 138.

¹⁶ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 99 a 100.

- možnost vyslychajícího působit prostřednictvím právních, kriminalistických a psychologických prostředků a postupů na průběh výslechové interakce;
- právo vyslychaného ne/poskytovat informace požadované vyslychajícím a s ním spjatá povinnost;
- strpení sankcí při nerespektování oprávněných požadavků vyslychajícího.

Obrázek 1 Psychologický model výslechové situace¹⁷

¹⁷ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 33.

1.2 Pojem „vyslychající“

Pojmem „vyslychající“ je označován ten subjekt výslechové interakce, který ji iniciuje, vede a usměrňuje, k čemuž je nadán ve vztahu k vyslychanému (popřípadě i ve vztahu k dalším zainteresovaným osobám) příslušnými pravomocemi. Na straně druhé jsou mu stanoveny určité povinnosti. Zpravidla bývá vyslychajícím některý z orgánů činných v trestním řízení. Jak bylo zmíněno již dříve, těmito jsou v souladu s ustanovením § 12 odst. 1 trestního řádu soud, státní zástupce a policejní orgán.

Pojem policejního orgánu je vymezen v ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu, kde je zakotveno, že policejními orgány se rozumějí:

- útvary Policie České republiky – výslechy provádějí příslušníci Policie České republiky (dále jen „policisté“) z příslušných útvarů;
- Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“) – výslechy jsou prováděny jejími příslušníky, a to v řízeních o trestných činech policistů, příslušníků Vězeňské služby České republiky, celníků anebo zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Policii České republiky, nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky, a to za předpokladu, že byly spáchány v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů;
- pověřené orgány Vězeňské služby České republiky – tyto provádějí výslechy v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence;
- pověřené celní orgány – tyto provádějí výslechy v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i tehdy, pokud se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů, a dále porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropských společenství, jestliže je toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, a v případech porušení předpisů daňových, pokud jsou celní orgány správcem daně podle zvláštních právních předpisů;
- pověřené orgány Vojenské policie – vojenští policisté provádějí výslechy v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech, proti vojenským ob-

jektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, se kterým je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany;

- pověřené orgány Bezpečnostní informační služby – tyto uskutečňují výsledky v rámci řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační služby;
- pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace – jimi jsou uskutečňovány výsledky v řízení o trestných činech příslušníků tohoto úřadu;
- pověřené orgány Vojenského zpravodajství – tyto realizují výsledky v řízení o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství;
- pověřené orgány GIBS – jsou jimi realizovány výsledky v řízení o trestných činech příslušníků GIBS nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v GIBS.

Soudem se ve smyslu ustanovení § 12 odst. 3 a 4 trestního řádu rozumí podle povahy věci okresní soud (nebo obvodní soud, popřípadě jiný soud se stejnou působností), krajský soud (městský soud v Praze), vrchní soud nebo Nejvyšší soud České republiky. Výsledky provádějí soudci těchto soudů.

Státní zástupci, kteří jsou rovněž oprávněni provádět výsledky, jsou osobami, jejichž prostřednictvím vykonávají státní zastupitelství různých úrovní svoji činnost. Jejich postavení nejen v rámci trestního řízení je definováno zákonem č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“). Soustava státních zastupitelství je v souladu s ustanovením § 6 odst. 1 zákona o státním zastupitelství tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím, vrchním státním zastupitelstvím, krajskými státními zastupitelstvími (v obvodu hlavního města Prahy Městské státní zastupitelství v Praze) a okresními státními zastupitelstvími (v obvodu hlavního města Prahy obvodní státní zastupitelství, v obvodu města Brna Městské státní zastupitelství v Brně).

1.3 Pojem „vyslýchaný“

Vyslýchanou osobou rozumíme osobu, která se na předvolání (eventuálně i sama o své vůli) orgánu činného v trestním řízení k tomuto dostavila, aby zde učinila výpověď za účelem objasnění určitého konkrétního skutku a jeho pachatele. Tyto osoby se sem mohou dostavovat v různém procesním postavení – jako svědci, poškození, obvinění či znalci (těmto nebude v dalším výkladu věnována pozornost, poněvadž jejich výsledek má určitá specifika). Každá z těchto osob má ze zákona určitá práva a zároveň i určité povinnosti, jejichž rozbor je však nad rámec této práce.

Pod pojmem „svědek“ je zapotřebí rozumět fyzickou osobu rozdílnou od obviněného, jež byla vyzvána (eventuálně i předvolána) některým orgánem činným v trestním řízení za tím účelem, aby jakožto svědek vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, které sama vnímala svými smysly, popřípadě která se za uvedeným účelem o své vůli či z podnětu některé ze zainteresovaných stran dostavila k orgánu činnému v trestním řízení. Svědek nemůže být zastoupen jinou osobou, poněvadž jeho postavení vyplývá ze situace, kterou vnímal svými smysly.¹⁸

Pojem poškozeného je vymezen v ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu, které uvádí, že poškozeným v trestním řízení je „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil...“. Ustanovení § 43 odst. 2 trestního řádu však zároveň uvádí, že za poškozeného není považován ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně či jinak poškozen, ale jemu vzniklá újma nebyla způsobena zaviněním pachatele, eventuálně její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Za obviněného je v souladu s ustanovením § 32 trestního řádu považována osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, proti které bylo zahájeno trestní stíhání ve smyslu ustanovení § 160 trestního řádu.

¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář – díl I. (§ 1 až 179h)*. 6., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 782.

2 ZÁKLADY PSYCHOLOGIE VÝSLECHU

K objasnění předmětu psychologie výslechu je možné využít slov jedné z našich předních odbornic v oboru forenzní psychologie L. Čírtkové, která k naznačenému problému uvádí, že „... psychologie výslechu se zabývá interakcí (interpersonálním jednáním) vyslyšajícího a vyslyšaného a současně produktem této interakce, tj. výpovědi.“¹⁹ V této kapitole bude věnována pozornost posuzování věrohodnosti výpovědi, dále specifikům výslechu některých skupin osob a v neposlední řadě též nejčastějším percepčním chybám, s nimiž je možno se setkat ve výslechové praxi.

2.1 Posuzování věrohodnosti výpovědi

2.1.1 Pojem „věrohodnost výpovědi“

Věrohodností výpovědi rozumíme míru souladu výpovědi se skutečností. „Věrohodná výpověď líčí události přesně, bez zkreslení, tak, jak skutečně proběhly.“²⁰ Naproti tomu nevěrohodná výpověď obsahuje informace, jež jsou zkreslené, mnohdy až matoucí, neadekvátní realitě, nereálné či smyšlené. Na druhé straně je však zapotřebí si uvědomit, že velmi často jsou výpovědi kombinací pravdivých i nepravdivých informací, což může být zapříčiněno bezděčně, ale i záměrně. Ve vztahu k věrohodnosti je možné dále uvést, že představuje vlastnost důkazu, kdežto pravdivost má souvislost s hodnocením výsledku, který byl proveden v rámci dokazování.²¹

V souvislosti s pojmem „věrohodnost výpovědi“ je zapotřebí zmínit i pojem „přesnost výpovědi“, přičemž druhý uvedený pojem je možno vymezit coby ochotu vypovědět úplně a pravdivě, a sice bez úmyslu klamat. Výpověď vyslyšané osoby se totiž téměř nikdy zcela neshoduje z vnitřních i vnějších důvodů s vnímanou skutečností. Nelze sem však řadit tzv. patické zkreslení výpovědi, které je sice rovněž nevědomé a neúmyslné, avšak je již způsobeno psychickou poruchou osobnosti vyslyšaného. Zde je možné současně uvést, že

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1998, s. 174.

²⁰ HOLOUBKOVÁ, J. a kol. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 83.

²¹ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a rozš. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 79, 327.

„Část mechanismů ovlivňujících přesnost výpovědi je zkoumána při posuzování obecné věrohodnosti.“²²

U některých autorů je možno se setkat s diferencováním pojmů „věrohodnost výpovědi“ (tj. toho, co kdo sděluje) a „hodnověrnost vyslychaného“ (tj. toho, kdo co sděluje). J. Spurný druhý uvedený pojem charakterizuje coby „... projev trvalejších osobnostních dispozic vyslychaného, které se promítají do jeho chování, reakcí, komunikace. Vnímáním a subjektivní interpretací osobnostních kvalit vyslychaného si vyslychající vytváří obraz jeho hodnověrnosti. Vytvořený obraz se následně promítá do jeho hodnocení věrohodnosti vyslychaného.“²³

2.1.2 Typy věrohodnosti

Věrohodnost je možno dělit v závislosti na jejím nositeli na věrohodnost obecnou a věrohodnost speciální. K jejich vztahu je možno předeslat, že tento není symetrický, což znamená, že osoba obecně nepřilíš věrohodná může v daném konkrétním případě učinit věrohodnou výpověď a naopak.

Věrohodnost obecná. Obecná věrohodnost bývá vymezována jako „... určitá komplexní psychologická charakteristika osobnosti.“²⁴ Tento typ věrohodnosti tak má vztah k vyslychanému a jeho osobnosti, přičemž vyjadřuje tu skutečnost, disponuje-li vyslychaný takovými psychickými předpoklady, které mu umožňují objektivně vnímat, zapamatovat si a vybavovat si prožité události. Kterýkoliv jedinec má obecnou věrohodnost individuální. O méně věrohodných lidech ve všeobecnosti platí, že jsou charakterističtí povrchním a nepřesným vnímáním, stejně jako fantazijním doplňováním vzpomínek. Takoví lidé mívají nezdělanou tendenci k podvádění a výmluvám. Obecná věrohodnost je výrazně narušována duševními chorobami daného jedince. V řadě případů nemusí být nízká obecná věrohodnost patrná na první pohled, což platí zejména o jedincích, kteří jsou schopni obratně vydávat smyšlené nepravdy za skutečné zážitky a vjemy, a sice tam, kde není možno tyto smyšlené nepravdy bezprostředně ověřovat. Hodnocení obecné věrohodnosti spadá do kompetence psychologa, který se na základě psychologického vyšetření osobnosti vysly-

²² NETÍK, K., HÁJEK, S., NETÍKOVÁ, D. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 103.

²³ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 82 a 83.

²⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 361.

chaného v jeho posudku vyjadřuje především k intelektu, vnímání, paměti, schopnosti reprodukovat informace, emocionálnímu založení osoby, a konečně i k osobnosti posuzovaného.

Věrohodnost speciální. Věrohodnost speciální „... označuje míru, v níž konkrétní tvrzení splňují kritéria stanovená pro věrohodnou výpověď.“²⁵ Tento typ věrohodnosti se tedy vztahuje k samotné výpovědi, přičemž je zde posuzováno, je-li konkrétní výpověď pravdivá či nikoliv a do jaké míry koresponduje se skutečností. V souvislosti s jejím posuzováním je prověřováno, splňuje-li konkrétní výpověď kritéria, jež jsou stanovena coby příznaky pravdivého líčení informací. Taktéž jsou zde posuzovány eventuální důvody ke křivé výpovědi, jimiž mohou být jako např. strach, zištnost, msta, snaha o ochranu jiné osoby apod. Z uvedeného je tedy zřejmé, že „Znalec se tedy nevyjadřuje k pravdivosti – to je hodnocení právní – pouze konstatuje, že posuzovaný je schopen podat pravdivou výpověď.“²⁶

2.1.3 Posuzování věrohodnosti výpovědi

Pro psychologické posuzování speciální věrohodnosti neexistuje jediný proces ověřování, který by bylo možno označit za univerzálně platný. Je tedy plně v kompetenci posuzovatele, ke kterému postupu se přikloní. Za účelem posouzení věrohodnosti konkrétní výpovědi (tj. speciální věrohodnosti) byly sestaveny nejrůznější seznamy znaků, jež je třeba při tomto posuzování brát do úvahy. L. Čírtková k nim uvádí, že „Kritéria používaná pro odlišení pravdy od lži mají pouze pravděpodobnostní hodnotu.“²⁷

Orientační i odborné posuzování věrohodnosti výpovědi vychází ze třech skupin kritérií, jimiž jsou následující.²⁸

²⁵ NETÍK, K., HÁJEK, S., NETÍKOVÁ, D. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 103.

²⁶ HOLOUBKOVÁ, J. a kol. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 87.

²⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 363.

²⁸ Tamtéž.

- Osobnost vyslychané osoby – v případě tohoto kritéria je posuzována způsobilost vyslychané osoby poskytnout věrohodnou výpověď. Zde jsou tedy zkoumány takové skutečnosti, jakými jsou rozumové schopnosti a ostatní složky osobnosti vyslychaného, popřípadě i jeho duševní zdraví. S těmito skutečnostmi mohou souviset dva základní handicap. V případě rozumových schopnosti může dojít k tomu, že vyslychaný jedinec nemusí být s to dobře vnímat, pamatovat si či sdělovat požadované informace. U ostatních složek osobnosti mohou být tyto handicapy ztělesňovány nedostatky v duševním zdraví vyslychané osoby, kdy se může jednat např. o jedince hysterického, paranoidního nebo závislého na alkoholu či omamných a psychotropních látkách.
- Motivace – zde je zvažováno, má-li vyslychaná osoba v daném případě motiv k lživé výpovědi. Jsou proto monitorovány a identifikovány případné vnitřní pohnutky ke lži, kterými mohou být často strach, závist, touha po pomstě, ale i láska apod. a dále také eventuální vnější situační tlaky, kam je možné zařadit hrozbu ztráty postavení či zaměstnání, hrozba rozpadu vztahu, vydírání aj.
- Výpověď – v případě výpovědi jsou monitorovány verbální stránka výpovědi, která sestává z obsahu výpovědi (čili toho, co je vyslychaným sdělováno) a ze způsobu sdělování (čili toho, jakým způsobem je obsah vyslychaným sdělován), a neverbální stránka výpovědi, v centru jejíž pozornosti stojí průvodní nonverbální chování a psychofyzilogické jevy (tj. emoce provázející sdělování).

2.2 Specifika výslechu některých skupin osob

Při výslechu jakékoliv osoby je zapotřebí brát do úvahy skutečnost, že každý jedinec je jedinečný a stejně tak jedinečný je i styl, kterým vypovídá. Existují však některé skupiny osob, jejichž výslech se vyznačuje v porovnání s běžnou populací řadou zvláštností, které je zapotřebí zohledňovat. Takovými skupinami osob jsou zejména děti a senioři.

2.2.1 Specifika výslechu dětí

Názory na schopnost dítěte pravdivě a věrohodně vypovídat procházely v minulosti určitou proměnou. Jak uvádí L. Čírtková a F. Červinka, „Dříve psychologové tvrdili, že dítě není schopno vypovídat. Svůj názor opřeli o tvrzení, že dítě není schopno rozpoznat realitu od

fantazie.²⁹ V dalším vývoji psychologie výslechu však byl tento názor postupně opuštěn a na základě zkušeností z výslechové praxe došlo k příklonu k názoru, že i děti jsou obvyklé způsobilé k poskytnutí věrohodné výpovědi. „Různé výzkumy prokázaly, že školní děti jsou schopné podat dokonce lepší výkon než vysokoškoláci, zvláště pokud jde o reprodukci okrajových dat.“³⁰

Poněvadž se však v případě dětí jedná o nevyvinuté osobnosti, stanovuje trestní řád v ustanovení § 102 některé podmínky jejich výslechu v pozici svědka. Zde je v odst. 1 uvedeno, že „Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než osmnáct let o okolnostech, jejichž ožiování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat; k výslechu se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.“

Z ustanovení § 102 odst. 2 trestního řádu dále vyplývá, že v dalším průběhu řízení lze dítě opětovně vyslechnout pouze v nezbytných případech. Následující odstavec citovaného ustanovení navíc výslovně uvádí, že osobě mladší než osmnáct let je možné klást otázky toliko prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení.

Specifika výslechu u dětí do velké míry souvisí i s problematikou sugescí, citové náklady a nápodoby. Sugescí se rozumí „... zvláštní způsob ovlivňování jedné osoby druhou, přičemž druhá osoba ovlivňuje první úmyslně, buď bez vědomí první, nebo také se souhlasem této osoby.“³¹ Právě děti jsou velmi často výrazně ovlivnitelné, že tohoto bývá zneužíváno k nepravdivým svědeckým výpovědím a někdy i ke křivým obviněním. Citovou nákladu je

²⁹ ČÍRTKOVÁ, L., ČERVINKA, F. *Forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: Support, 1994, s. 79.

³⁰ Tamtéž.

³¹ MATIÁŠEK, J., BÁRTA, B., SOUKUP, J. *Výslech a psychologie*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1966, s. 112.

možné definovat jako „... přejímání citových reakcí od druhých osob, s nimiž je jedinec ve společenském styku.“³² V porovnání se sugescí v případě citové nákazy její původce nedává najevo svůj úmysl ovlivňovat jinou osobu. Vyslýchající může citovou nákazu eliminovat do velké míry tím, že zkrátí interval mezi prošetřovanou událostí a termínem výslechu dítěte. Podstatou nápodoby je přebírání úkonů a činů od jiných osob. Nápodoba se běžně uplatňuje v učení, avšak v případě výslechu má negativní význam. V případě dětí a mladistvých se nápodoba vyskytuje při výslechu dosti často, což souvisí s pestrostí a bohatostí projevů napodobování u této věkové kategorie osob.

2.2.2 Specifika výslechu seniorů

Rovněž u seniorů vyplývají specifika jejich výslechu ze specifík této vývojové etapy v procesu ontogeneze. V této souvislosti je zapotřebí poukázat především na skutečnost, že stáří je spojeno s úbytkem tělesných i duševních sil a schopností. Tato okolnost se promítá i ve výslechu seniora. D. Houbová k tomuto uvádí, že „Staré osoby se vyznačují mnohými zvláštnostmi, které mají vliv na výslech a na věrohodnost jejich výpovědi.“³³ U seniorů je třeba brát do úvahy, že zhoršená kvalita smyslových orgánů a s tím spjatá snížená schopnost vnímání se nutně promítá do jejich schopnosti vypovídat. Tento stav je umocňován navíc zhoršováním paměti, jakož i tím, že u seniorů dochází i k oslabení schopnosti reakcí a chápání souvislostí mezi určitými situacemi.

Také u seniorů se do výpovědi často významně promítá sugesce, jejíž stupeň se zvyšuje s věkem. Z toho vyplývá, že senioři jsou snadno ovlivnitelní, což bývá na škodu kvality jejich výpovědi. Senioři bývají také poměrně velmi nedůvěřiví, proto je zapotřebí u nich věnovat mimořádnou pozornost navazování kontaktu s nimi. Nedůvěřivost však nijak u seniorů nevyklučuje vliv sugesce. Nejvíce ovlivňují seniory osoby, jimž tito důvěřují nebo jsou pro ně autoritou. Určitá úskalí jsou u seniorů spojena s opakovanými výslechy, kdy mívají staří lidé obavu, aby neuvedli něco jiného, než vypověděli v minulosti. Tuto okolnost je možné eliminovat pouze tím, že senioři nebudou podrobováni opakovaným výslechům. Také nelze doporučovat vyvíjení nátlaku na seniory, poněvadž to téměř vždy vede ke zhoršení jejich psychického stavu a k nezpůsobilosti jejich výslechu.

³² MATIÁŠEK, J., BÁRTA, B., SOUKUP, J. *Výslech a psychologie*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1966, s. 113.

³³ HOUBOVÁ, D. *Psychologie pro právníky*. 3., přeprac. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 167.

2.3 Percepční chyby

Percepce (vnímání) jiných osob ze strany orgánů činných v trestním řízení bývá často zatíženo různými chybami. K tomu, aby se tyto orgány těmto chybám v co největší míře vyhny, je zapotřebí, aby měly na paměti, že naše závěry o dalších lidech mohou být (a často také jsou) zkreslené, což je dáno nejrůznějšími chybami a omyly. J. Řezáč k tomuto problému uvádí, že zkreslení percepce a interpretace událostí je poměrně často zapříčiněno tím, že si lidé neuvědomují, vlivy, které ovlivňují zpracování informací. Z toho důvodu lidé v nedostatečné míře registrují vlivy, které působí na jejich uvažování, přičemž současně nejsou ochotni se zabývat příčinami eventuálního zkreslení. Vzhledem k těmto skutečnostem jsou lidé nezdědka ve svém vnímání ovlivňováni naučenými strategiemi, předsudky a negativními vlivy, k nimž je možné zařadit např. manipulaci či reklamu.³⁴

Ve výslechové situaci je možné rovněž se setkat s celou řadou percepčních chyb. Odborná pojednání v oblasti sociální psychologie se obvykle shodují na níže uvedených percepčních chybách, z nichž jsou dále charakterizovány ty, jež se ve výslechové praxi vyskytují nejčastěji.³⁵

- působení předchozí zkušenosti;
- momentální psychický stav;
- emocionální zaujetí vůči percipované osobě;
- tzv. haló efekt;
- první dojem;
- atribuční chyba;
- generalizace a kategorizace (stereotypizace);
- idiosynkrazie;
- projekce;
- předsudky a tradice;
- rigidní myšlenková schémata;

³⁴ Viz např. ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, s. 105.

³⁵ Srovnej např. MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Kapitoly ze sociální psychologie pro právníky*. 1. vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 1998, s. 55, ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, s. 102, VESELÁ, J. *Pracovní listy z policejní psychologie*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2005, s. 84 nebo VYKOPALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000, s. 62.

- vliv aktuální sociální role;
- vliv profesionální orientace;
- pygmalion efekt;
- nerespektování situačního kontextu;
- logická chyba;
- efekt novosti;
- protipřenos.

Haló efekt. Náleží k velmi frekventovaným a tím i k poměrně známým percepčním chybám ve vnímání a posuzování lidí. Podstata haló efektu spočívá v redukci celkového hodnotícího pohledu na druhou osobu na základě vyhodnocení nějakého, zpravidla výrazného znaku této osoby. V daném případě tedy vyslyšající vnímá vyslychanou osobu skrze jediné převažující charakteristiky, k níž v nemálo případech doplňuje některé další, jež jsou identické s oním dominujícím prvkem, aniž by však tento přístup měl svůj základ ve vnímání vyslychané osoby.

První dojem. Tato percepční chyba se v mnohém podobá shora rozebíranému haló efektu, až jsou tyto chyby některými autory ztotožňovány.³⁶ Podstatou prvního dojmu je vytvoření si názoru o vyslychané osobě v prvních okamžicích setkání s ní a setrvání na tomto dojmu.³⁷ První dojem se nevyhýbá ani osobám, jež absolvovaly psychologické vzdělání, avšak u těchto je větší předpoklad, že v průběhu výslechu budou přezkoumávat a korigovat první dojem, jakým na ně vyslychaný zapůsobil. K naznačovanému vztahu prvního dojmu a haló efektu je možno uvést, že se jedná o vztah obecného a zvláštního, kdy první dojem je pojmem širším. Haló efekt je jedním z druhů prvního dojmu, který se vyznačuje vytvářením prvního dojmu na základě jediného převažujícího prvku, z něhož je iracionálně posléze usuzováno o dalším (dalších). Naproti tomu první dojem nemusí být nutně vždy utvářen prostřednictvím haló efektu.

Ustálené schematické soudy. Tyto schematické soudy, jež nezřídka ovlivňují vnímání dalších osob, jsou jedinci předávány v průběhu jeho socializace. Nejsou ani výjimkou pří-

³⁶ Viz např. MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Kapitoly ze sociální psychologie pro právníky*. 1. vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 1998, s. 55 nebo NEVŘALA, J. *Základy forenzní psychologie*. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005, s. 70.

³⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 288.

pady, kdy uvedené sociální stereotypy nabývají podoby iracionálních předsudků.³⁸ Tehdy je percepce osob (vyslychajícího) do velké míry vystavena působení podvědomých tendencí, které mají svůj základ v minulosti vytvořených předpojatostí vůči konkrétnímu jedinci, ale i ve vztahu k národnosti, rase, pohlaví či barvě vlasů.³⁹ Jestliže se vyslychaná osoba odlišuje od běžné populace rasou, nezvyklým zevnějškem či příslušností k určité sociální skupině a vyslychající je zatížen stereotypy vůči nim, pak se to nutně promítá do jejich vnímání za strany vyslychajícího.

Idiosynkrasie. Idiosynkrasii je možno vymezit jako „... přecitlivělost až nesnášenlivost, která je spontánně vyvolávána určitými vnímanými podněty, např. zevnějškem nebo chováním vnímané osoby. Idiosynkrasie vyslychajícího může být vyprovokována např. tónem hlasu nebo některými slovy či pohyby, které vyslychaný používá jako tzv. ventilové.“⁴⁰ Tyto podněty mohou vyústit až v generalizovanou podrážděnost vyslychajícího, kterou je možno zvládnout výlučně za využití velkého volního úsilí.

Pygmalion efekt. Pojmem „pygmalion efekt“ je označován jev, kdy je faktické jednání druhé osoby ovlivňováno skrze záměrná i neuvědomovaná očekávání a představy jednající osoby o tom, jakým způsobem by se měl druhý chovat. Ačkoliv byl zmíněný jev experimentálně zkoumán a doložen především v pedagogických vztazích mezi učiteli a žáky, je možné jeho výskyt pozorovat analogicky i v rámci výslechových situací v interakci mezi vyslychajícím a vyslychaným. Podle A. Mergena (1990) může dojít k jeho negativnímu projevení se především v prvním výslechu mladistvých a mladých prvopachatů.⁴¹

Kognitivní referenční rámec. Podstata této percepční chyby záleží v zažitém způsobu vnímání a přemýšlení vyslychajícího, jenž vyvěrá z jeho předchozích profesionálních zkušeností. V důsledku opakované zkušenosti vyslychajícího dochází u něj k bezděčné fixaci určitých myšlenkových postupů. Tyto posléze fungují jako filtr, který se uplatňuje během vnímání vyslychané osoby i jím sdělovaných skutečností. V důsledku toho je pak ze strany vyslychajícího vnímáno pouze to, co „zapadá“ do jím vytvořeného zkušenostního rámce. Takto mu může uniknout množství relevantních (a někdy i velmi důležitých) informací.⁴²

³⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 289.

³⁹ ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, s. 103.

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 288 a 289.

⁴¹ Tamtéž, s. 290.

⁴² Tamtéž, s. 288.

K eliminaci dosud uvedených percepčních chyb nemůže být postačující pouze jejich znalost. Společně s tím je nezbytné, aby se vyslýchající držel určitých doporučení, která se týkají zvláště úvodu výslechu, kdy je navazován prvotní kontakt mezi vyslýchajícím a vyslýchaným.⁴³ Velký význam tu má skutečnost, zda vyslýchající zvládne v průběhu relativně krátké doby adekvátně otypovat osobnost vyslýchané osoby, jakož i zda s ní dokáže navázat kontakt tak, aby to pozitivně ovlivnilo další průběh výslechu. Toho lze dosáhnout navázáním tzv. psychologického kontaktu, k čemuž je možné formulovat níže uvedená obecná doporučení:⁴⁴

- význam sebepoznání – znalost sebe sama a toho, jak působí na druhé, je důležitým předpokladem k tomu, aby byl vyslýchající s to vnímat vyslýchanou osobu co nejméně zkresleně;
- význam empatie – empatie, jež náleží k základním sociálně psychologickým dovednostem, poskytuje vyslýchajícímu možnost prožitkového splynutí s vyslýchaným, díky čemuž pak může snáze a lépe posoudit, nakolik je pravděpodobná sdělovaná reakce vyslýchaného;
- záměrná a vědomá kontrola výsledků interpersonální percepce – vyslýchající zde provádí inventuru vlastních vnitřních postojů k výslechu a současně kontrolu výsledného dojmu o vyslýchané osobě, jakož i realizuje rekonstrukci pravděpodobných důvodů, jež vedly k takovému dojmu.

⁴³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 290.

⁴⁴ Tamtéž, s. 291.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 UPLATNĚNÍ PSYCHOLOGICKÝCH POZNATKŮ PŘI VÝSLECHU OSOB VE SVĚTLE EMPIRICKÝCH ZJIŠTĚNÍ

Z předchozího výkladu vyplynulo, že psychologické aspekty výslechu mají poměrně velký význam pro dosažení účelu, který je výslechem sledován – tj. přispět k objasnění kriminálně relevantní události. V této části práce bude zjišťováno, nakolik jsou poznatky z psychologie výslechu uplatňovány ve výslechové praxi vyslýchajícími policisty. Důraz v rámci tohoto výzkumného šetření je přitom kladen na percepční chyby, kterých se mohou policisté v průběhu výslechu dopouštět.

3.1 Cíle výzkumného šetření a hypotézy

3.1.1 Cíle výzkumného šetření

Výzkumné šetření si kladlo za cíl identifikovat aktuální úroveň připravenosti policistů po absolvování základní odborné přípravy k vedení výslechů po psychologické stránce a v návaznosti na to formulovat doporučení k eventuálnímu dalšímu vzdělávání policistů v oblasti psychologie výslechu. Vzhledem k takto postavenému cíli bylo v rámci výzkumného šetření mimo jiné zjišťováno, zda daný respondent již absolvoval základní odbornou přípravu či nikoliv.

3.1.2 Stanovené hypotézy

Na základě empirických poznatků autora této práce, jakož i na základě poznatků obsažených v teoretické části této práce byly v návaznosti na uvedený cíl výzkumného šetření formulovány níže uvedené tři hypotézy, které byly v průběhu výzkumného šetření ověřovány:

Hypotéza 1: Více než polovina respondentů, kteří absolvovali kurs základní odborné přípravy, se domnívá, že jejich znalosti v oblasti psychologie výslechu jsou dostatečné.

Hypotéza 2: Více než dvě třetiny respondentů se v průběhu výslechu zaměřují zejména na jeho obsahovou stránku než na způsob získání relevantních informací.

Hypotéza 3: Percepčních chyb se ve výslechové praxi dopouští více policisté s délkou služby do pěti let.

U první hypotézy byl vyjádřen předpoklad, že ani po absolvování základní odborné přípravy respondenti neaplikují optimálně poznatky z oblasti psychologie výslechu ve výslechové praxi, čehož jsou si tito i vědomi. Druhá hypotéza v zásadě navazuje na první, když uvádí, že nejméně dvě třetiny respondentů při výslechu kladou důraz na obsahovou stránku výpovědi vyslychaného, v důsledku čehož odhlíží od dalších relevantních charakteristik (např. rozpoložení vyslychaného, jeho nonverbální projevy apod.). Konečně třetí hypotéza je založena na předpokladu, že služebně starší policisté (tj. policisté s délkou služby nad pět let) se díky svým dosavadním zkušenostem s vedením výslechu v menší míře dopouštějí percepčních chyb.

3.2 Použitá metoda

Empirická část byla realizována za využití jedné z kvantitativních metod – metody dotazování, respektive dotazníku jakožto jejího výzkumného nástroje. Tato metoda spočívá v „... kladení otázek předepsaným způsobem vybraným osobám, tzv. ... respondentům...“⁴⁵ Přes jistá úskalí této metody, která jsou dána především tím, že je nezbytné pečlivě připravit formulování jednotlivých položek dotazníku, padla volba na tuto metodu z toho důvodu, neboť umožňuje získat poměrně velké množství informací v relativně krátkém časovém období. Pro eliminaci naznačeného problému byla v rámci přípravné fáze výzkumného šetření provedena tzv. pilotáž (na počátku měsíce dubna 2013), jejímž cílem bylo jednak ověřit srozumitelnost formulace otázek pro respondenty a kromě toho i zjištění, zda navrhované odpovědi u uzavřených otázek zahrnují všechny ty, které připadají do úvahy. Po provedené pilotáži byl navržený dotazník mírně upraven tak, aby vyhovoval výše zmíněným kritériím.

Konečná podoba použitého dotazníku je zřejmá z přílohy této práce. Za jeho využití byl proveden v měsíci duben 2013 sběr dat, jež byla posléze analyzována, vyhodnocována a interpretována. Použitý dotazník zahrnoval především otázky uzavřené a rovněž jednu otevřenou, která se dotazovala na to, jak respondenti dlouho pracují u policie. V rámci uzavřených otázek převažovaly především takové, u kterých bylo v odpovědích využito tzv. Likertovy škály, která na jedné straně umožňuje respondenti vyjádřit polaritu svého postoje, na straně druhé pak i jeho intenzitu. Zbytek uzavřených otázek měl charakter buď

⁴⁵ PETRUSEK, M. a kol. *Velký sociologický slovník. I, A-O*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, s. 222.

dichotomický (respondenti zde měli na výběr ze dvou protikladných možností vyjádřených odpověďmi znění „ano“ a „ne“), anebo více vzájemně se vylučujících možností.

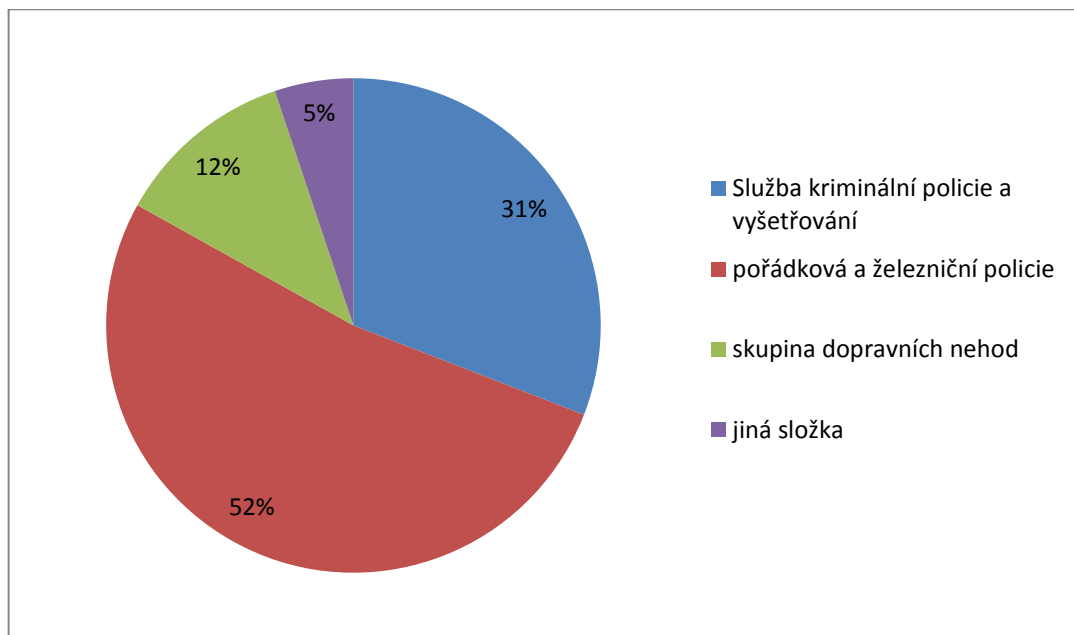
3.3 Výběrový soubor respondentů

Výběrový soubor respondentů byl tvořen 136 policisty, kteří jsou služebně zařazeni u různých složek Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje a některých jemu podřízených součástí. Konkrétně se jednalo o Územní odbor Brno-město, Územní odbor Brno-venkov a Územní odbor Blansko-Vyškov. Celkově bylo osloveno 150 policistů ze shora uvedených policejních součástí, avšak jen 136 z nich vrátilo dotazník kompletně vyplněný a vhodný k dalšímu zpracování. Návratnost dotazníků tak činila 90,67 %, což je možno označit za poměrně slušný výsledek.

U respondentů byly zjišťovány tři různé charakteristiky – délka služby u policie, dále složka, u níž jsou služebně zařazeni a v neposlední řadě také to, zda již absolvovali základní odbornou přípravu. Výběrový soubor tak bude níže charakterizován podle těchto charakteristik.

Ve vztahu k délce služby respondentů bylo zjištěno, že ve výběrovém souboru byli respondenti v intervalu od jednoho odslouženého roku do 34 odsloužených let. Průměrná délka služby respondentů činila 14,2 roku. V tomto směru je možné konstatovat, že složení výběrového souboru koresponduje s vývojem personální situace v Policii České republiky za posledních zhruba deseti let, především pak po 1. lednu 2007, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Tehdy opustilo řady policie velké množství služebně nejstarších a nejzkušenějších policistů a k výraznému omlazení policejního sboru. Pro další vyhodnocování hypotéz má význam zjištění, že ve výběrovém souboru bylo 29 respondentů (21,32 %), kteří vykonávají službu u policie do pěti let. Zbytek dotazovaných je ve služebním poměru policisty více než pět.

Poměrně různorodé bylo složení výběrového souboru podle složky, v níž jsou policisté služebně zařazeni. Zde byly uvedeny složky, kde přichází do úvahy výslechy osob. Do výběrového souboru tedy nebyli zařazováni policisté, kteří při výkonu služby výslechy neprovádějí, neboť u těchto by nebylo logicky co v souvislosti se zkoumanou problematikou zjišťovat. Složení výběrového souboru v závislosti na kritériu složky, kde respondenti vykonávají službu, je zachyceno v grafu na obrázku 2.

Obrázek 2 Složení výběrového souboru podle zařazení respondentů ke složce

Zcela jednoznačnou převahu v rámci výběrového souboru měli policisté zařazení k pořádkové a železniční policii. Těchto bylo ve výběrovém souboru 71, v relativním vyjádření 52,20 %. Druhou nejpočetnější skupinou byli policisté zařazení ke Službě kriminální policie a vyšetřování (dále jen „SKPV“), jichž se výzkumného šetření zúčastnilo 42 (30,88 %). K některé ze skupin dopravních nehod patřilo 16 dotazovaných policistů (11,76 %). K některé jiné složce náleželo sedm policistů (3,68 %). Z uvedeného je patrné, že složení výběrového souboru odpovídá početnímu zastoupení policistů v jednotlivých složkách policie, kdy nejpočetnější složkou je právě pořádková a železniční policie a druhou nejpočetnější složkou SKPV.

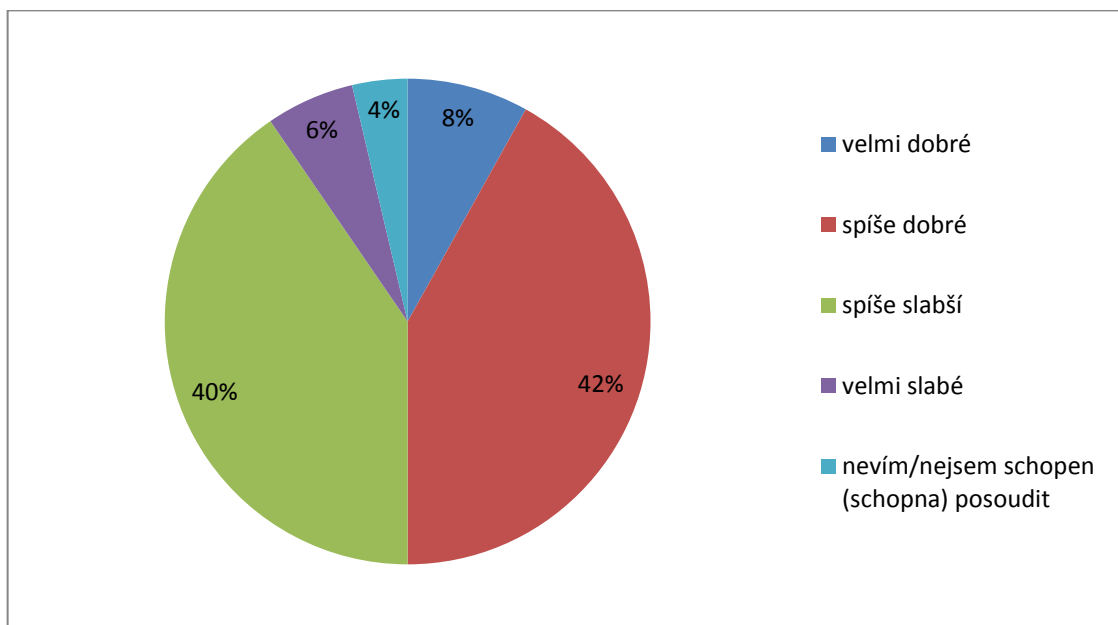
Pokud se týká složení výběrového souboru podle ne/absolvování základní odborné přípravy, zde je možno uvést, že v něm měli neprostou převahu policisté, kteří tuto formu policejního vzdělávání absolvovali. Bylo jich 131, což v relativním vyjádření představuje 96,32 %. Zbýlých pět policistů (3,68 %) ji teprve aktuálně absolvoval, eventuálně na její absolvování čekal.

3.4 Výsledky výzkumného šetření

3.4.1 Subjektivní vnímání znalostí v oblasti psychologie výslechu respondenty

Jedna z prvních otázek dotazníku u respondentů zjišťovala, jak samotní respondenti subjektivně vnímají vlastní znalosti v oblasti psychologie výslechu. Jak vyplynulo z výsledků výzkumného šetření, které jsou zachyceny v grafu na obrázku 3, respondenti své znalosti v uvedené oblasti nehodnotí nijak v superlativech. Polovina z nich má za to, že je má dobré, druhá zhruba polovina se domnívá, že jejich vědomosti v tomto směru jsou slabší. Část dotazovaných (3,68 % ze všech) nebyla schopna se k této otázce vyjádřit.

Obrázek 3 Subjektivní vnímání znalostí v oblasti psychologie výslechu respondenty

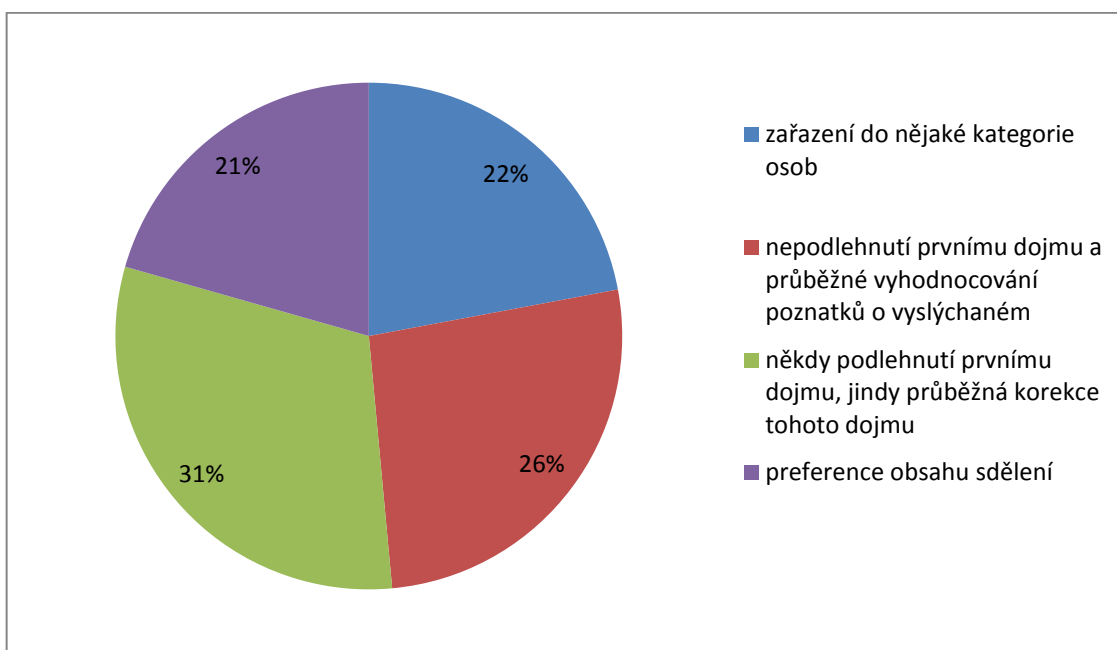
Přesně polovina respondentů se domnívá, že jejich znalosti v oblasti psychologie výslechu jsou v nějakém stupni dobré. Jako velmi dobré své znalosti v dané oblasti považuje přibližně desetina z dotazovaných policistů. Bylo jich 11 (8,09 %). Většinou se jednalo o policisty, kteří jsou zařazeni k SKPV, což nijak nepřekvapuje, poněvadž zde z velké části slouží policisté s vysokoškolským vzděláním. Jejich podíl zde obvykle převyšuje podíl vysokoškolsky vzdělaných policistů u jiných složek. Stupněm „spíše dobré“ ohodnotilo své znalosti v oblasti psychologie výslechu 57 respondentů (41,91 %). Zde již podíl poli-

cistů z SKPV nebyl natolik dominantní. Jako spíše slabší označilo své znalosti v předmětné oblasti celkem 55 dotazovaných policistů (40,44 %). Jako velmi slabé označilo své znalosti v oblasti psychologie výslechu osm respondentů (5,88 %). Jednalo se o policisty, kteří neměli absolvovanou základní odbornou přípravu, a dále také o policisty, kteří slouží maximálně pět let.

3.4.2 Reakce na první kontakt s vyslychaným

Následující otázka dotazníku byla zaměřena na výskyt jedné z častých percepčních chyb při posuzování osob, která se vyskytuje rovněž nezdřídka ve výslechové praxi – tzv. haló efektu (eventuálně prvního dojmu). Na dotaz, jak se zachovávají při kontaktu s vyslychaným, měli respondenti možnost odpovědět za využití čtyř různých odpovědí. Které to byly a jak často se v odpovědích respondentů vyskytly, to je zřejmé z grafu na obrázku 4.

Obrázek 4 Reakce respondentů na první kontakt s vyslychaným

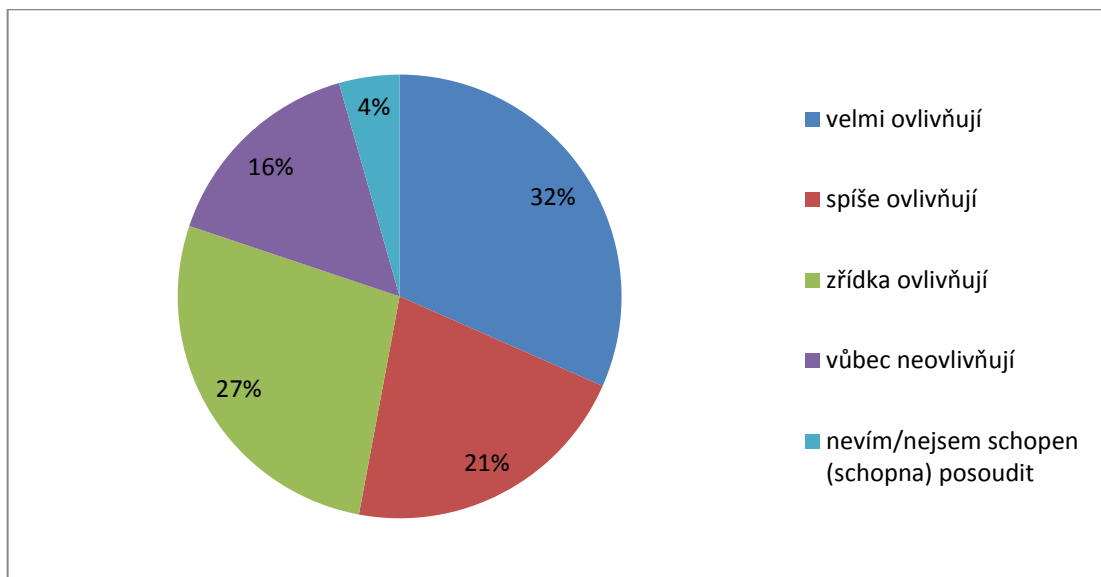
Přibližně pětina respondentů – konkrétně jich bylo rovných 30, tj. 22,06 % - na otázku, jak se zachovávají při prvním kontaktu s vyslychaným, uvedli odpověď, že hned na první pohled si jej zařadí do nějaké kategorie osob (tzv. „škatulky“) a tak ví, koho mají před sebou. Zde je evidentní, že takto odpovídající policisté při výslechu s největší pravděpodobností pod-

léhají prvnímu dojmu, který tak negativně může ovlivňovat kvalitu jimi vedeného výslechu. Zhruba jedna čtvrtina dotazovaných policistů (26,47 %) na tutéž otázku odpovědělo, že se většinou snaží nepodlehout prvnímu dojmu o vyslýchaném a průběžně vyhodnocují poznatky o něm. Tuto variantu je možno označit za nejlepší z nabízených, poněvadž policisté s tímto přístupem se nenechávají obvykle ovlivnit prvním dojmem o vyslýchaném a díky tomu mohou snáze dosáhnout účelu sledovaného výslechem. Takto odpověděli především policisté zařazení v rámci SKPV a dále také někteří policisté z pořádkové a železniční policie. Téměř vždy se jednalo o policisty, kteří slouží více než deset let.

Téměř jedna třetina respondentů (30,88 %) v některých případech podléhá prvnímu dojmu, který si utvořili o vyslýchaném, v jiných případech se snaží tento první dojem korigovat na základě poznatků získaných v průběhu výslechu. Právě u těchto respondentů by mělo význam další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu, které by jim umožňovalo si v průběhu výslechu se oprostit ve větší míře od negativního vlivu prvního dojmu na kvalitu výslechu. Další zhruba pětina dotazovaných (20,59 %) reprezentuje další krajnost při výslechu, když tito policisté se bez ohledu na dojem z vyslýchané osoby zajímají především o obsah jejího sdělení. Tento přístup nemusí být v některých (především v emočně vypjatých) situacích na škodu, avšak nezdědka se tak policisté jej aplikující ochuzují o některé zajímavé charakteristiky vyslýchaných osob, které mohou být vodítkem ke splnění cíle sledovaného výslechem. Proto i u těchto policistů má svůj nezanedbatelný význam jejich další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu.

3.4.3 Ovlivnění respondentů zevnějškem vyslýchané osoby

Jednou z otázek dotazníku, kde bylo v odpovědích využito tzv. Likertovy škály, byla i otázka, která zjišťovala, nakolik se respondenti dají ovlivnit zevnějškem vyslýchané osoby, čili např. její stylem oblečení, délkou a úpravou vlasů, tetováním, nošením některých ozdob (piercingem apod.). Respondenti zde měli na otázku znění: „Jak vás při jejím posuzování ovlivňují takové charakteristiky vyslýchané osoby, jakými jsou její zevnějšek?“ možnost odpovídat za využití následujících odpovědí: „velmi ovlivňují“, „spíše ovlivňují“, „zřídka ovlivňují“, „vůbec neovlivňují“ a „nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit“. Frekvence výskytu jednotlivých odpovědí týkajících se další percepční chyby je patrná z grafu na obrázku 5. Z něj je patrné, že výsledky u této otázky se příliš neodlišují od otázky předcházející.

Obrázek 5 Ovlivnění respondentů zevnějškem vyslychané osoby

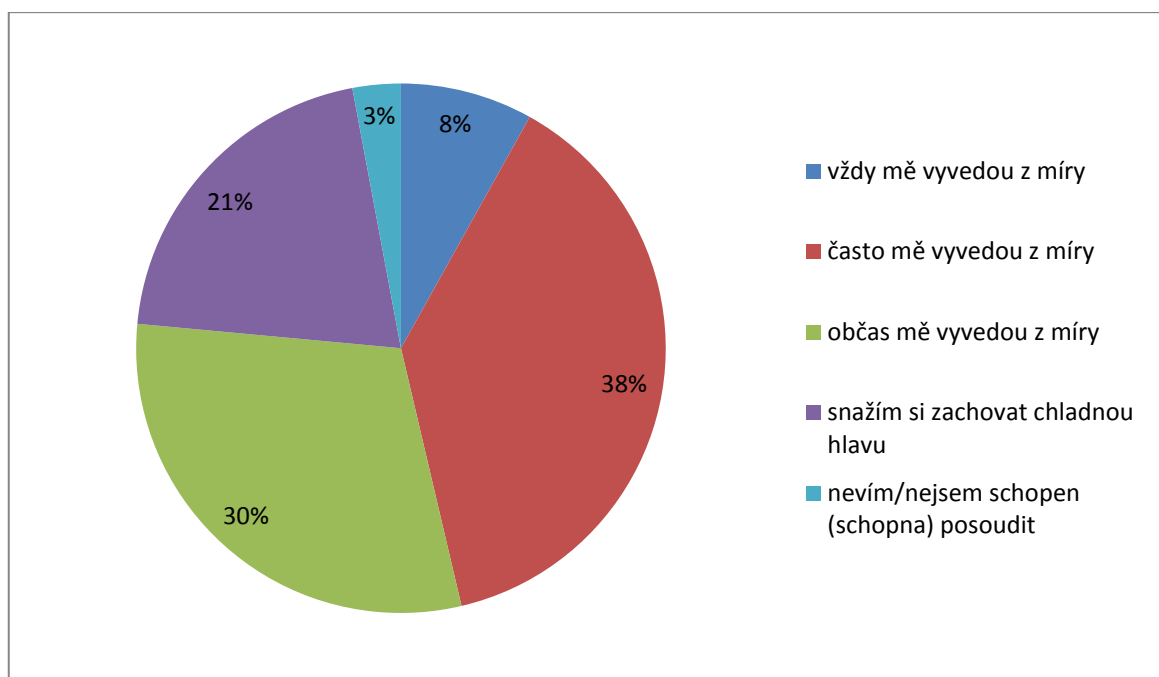
Necelou jednu třetinu dotazovaných policistů (31,62 %) zevnějšek vyslychané osoby velmi ovlivňuje. O něco lépe jsou na tom ti policisté, kteří se zevnějškem osoby nechávají spíše ovlivňovat. Těchto bylo 29 (21,32 %). Lze vyslovit předpoklad, že tito policisté, kterých je více než polovina ve výběrovém souboru (přesněji 52,94 %), si ne zcela uvědomují, že zevnějšek nemusí o osobě vypovídat vše. Tentýž zevnějšek mohou v řadě případů mít i dvě diametrálně odlišné osoby. Je tedy nutno brát jej vždy s rezervou a všimnout si i dalších charakteristik osoby i brát do úvahy jiné dostupné informace o ní.

Zřídka se dává zevnějškem osoby ovlivnit o něco více než čtvrtina dotazovaných policistů. Přesně jich bylo 37 (27,21 %). Ještě méně bylo policistů, kteří se vůbec nenechávají ovlivnit zevnějškem vyslychaného. Těchto bylo 21 (v relativním vyjádření 15,44 %). Respondentů, kteří se nedají ovlivnit zevnějškem vyslychaného, popřípadě je jeho zevnějšek ovlivňuje v malé míře, byly ve výběrovém souboru zhruba dvě pětiny (42,65 %), přičemž se jednalo opět především o policisty z SKPV, popřípadě o déle sloužící policisty z pořádkové a železniční policie. Zjištěný podíl takových policistů je možno vyhodnotit jako malý a je nezbytné jej zvýšit, k čemuž je možno jako vhodný prostředek využít dalšího vzdělávání v oblasti psychologie výslechu. Konečně šest dotazovaných policistů nebylo schopno k této otázce zaujmout jednoznačný postoj, poněvadž k ní uvedli odpověď znění „nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit“.

3.4.4 Reakce na projevy vyslychaného mimo normu

Otázka č. 7 dotazníku se respondentů dotazovala, jakým způsobem reagují na ty projevy vyslychaného, které jsou mimo normu. Jako příklad takových projevů bylo uvedeno používání vulgárních výrazů, určitý styl oblékání, image apod. Respondenti mohli k odpovědi použít jednu z těchto odpovědí: „vždy mě vyvedou z míry“, „často mě vyvedou z míry“, „občas mě vyvedou z míry“, „snažím se zachovat si chladnou hlavu“ a „nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit“. Zastoupení jednotlivých odpovědí je zachyceno v grafu na obrázku 6.

Obrázek 6 Reakce na projevy vyslychaného mimo normu

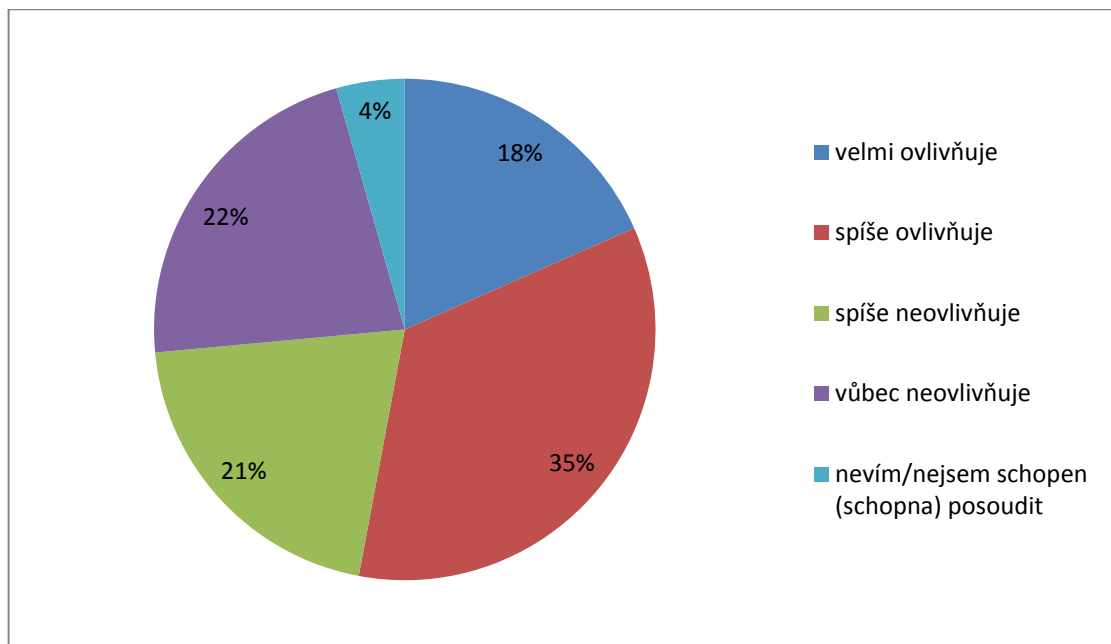
Jedenáct policistů z výběrového souboru (8,09 %) přiznalo, že je projevy vyslychané osoby mimo normu vždy vyvedou z míry. Jednalo se zejména o policisty, kteří slouží u policie méně než deset let. Z tohoto zjištění vyplývá, že zkušenostmi se tato spontánní reakce „obrušuje“ a reakce policisty je tak v tomto směru mírnější. Ze zmíněného zjištění je možno zároveň dovodit, že by služebně mladší policisté měli vyslychat nejlépe společně se služebně staršími policisty, aby měli možnost vidět, že umírněná reakce na projevy vyslychané osoby mimo normu je možná a že přispívá ke zdárnému vedení výslechu. Toto doporu-

čení je možno zároveň aplikovat i u téměř dvou pětín policistů (38,24 %), které projevy vyslýchaného, jež jsou mimo normu, často vyvádějí z míry.

Občas je vyvedeno z míry projevy vyslýchaných mimo normu 30,15 % respondentů. Je možno předpokládat, že se jedná především o policisty, které je možno řadit k sangvinickému či cholerickeému temperamentu. U těchto by další vzdělávání v psychologii mohlo vést k tomu, že snáze budou negativní reakci volně (tj. prostřednictvím volných mechanismů) potlačovat. Přibližně pětina vyslýchajících policistů (20,59 %) uvedla, že při projevech vyslýchaného mimo normu mají snahu si zachovat chladnou hlavu. Opět se jednalo především o služebně starší policisty, a to ponejvíce z SKPV. Zbylí čtyři policisté (2,94 %) nebyli schopni k této záležitosti zaujmout kterýkoliv ze zmíněných vyhraněných názorů. Jednalo se především o tři policisty z některé ze skupin dopravních nehod a potom jednoho policistu z pořádkové a železniční policie, který slouží teprve jeden rok. U těchto policistů tak je možné předpokládat, že s osobami s projevy mimo normu příliš do styku ve své policejní kariéře nepřišli, a proto nejsou schopni svoji reakci na kontakt s nimi odhadnout.

3.4.5 Ovlivnění eventuálním soudním potrestáním vyslýchaného

Otázka č. 8 měla následující znění: „Nakolik Vás ovlivňuje v průběhu výslechu skutečnost, že vyslýchaný byl již soudně trestán?“ Tato otázka směřovala ke zjištění toho, zda a v jaké míře se do vnímání vyslýchajícího promítá jedna z poměrně častých percepčních chyb – tzv. pygmalion efekt, jehož podstatou je očekávání, že osoba bude jednat tak, jak na základě určitého znaku či charakteristiky její okolí očekává. Takováto okolnost se promítá i do jednání jedinců z okolí, kteří mohou mít dojem, že „kriminálník“ nemá právo na slušné zacházení apod. Stejně tak se může předchozí soudní potrestání vyslýchaného negativně promítnout do postoje vyslýchajícího k vyslýchanému, který je pak nezřídka překážkou efektivního vedení výslechu. Míra výskytu této percepční chyby u policistů byla v rámci výzkumného šetření zjišťována tedy shora uvedenou otázkou, na kterou mohli respondenti odpovídat jednou z těchto pěti odpovědí: „velmi ovlivňuje“, „spíše ovlivňuje“, „spíše neovlivňuje“, „vůbec neovlivňuje“ a „nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit“. K formulaci odpovědí na tuto otázku byla tedy i v tomto případě využita částečně upravená Likertova škála. Četnost jednotlivých nabízených odpovědí je názorně zachycena v grafu na obrázku 7, z něhož je patrné, že výsledky výzkumného šetření byly i v tomto ohledu poměrně vyrovnané.

Obrázek 7 Ovlivnění eventuálním soudním potrestáním vyslychaného

U téměř pětiny dotazovaných policistů (18,37 %) bylo zjištěno, že je předchozí soudní potrestání vyslychaného výrazně ovlivňuje. Více než třetina respondentů (34,56 %) pak uvedla, že je tento fakt spíše ovlivňuje. Více než polovina policistů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření (52,94 %), je tak poměrně výrazně ovlivňována předchozím odsouzením vyslychaného. Jednalo se přitom jak o policisty, kteří vykonávají službu u policie poměrně krátce, ale v řadě případů se jednalo i o policisty služebně starší, což se týkalo zvláště těch, kteří jsou zařazeni k pořádkové a železniční policii. Je možno vyjádřit předpoklad, že tato okolnost se může poměrně zásadním způsobem promítnout do výsledku výslechu vedeného takovými policisty, poněvadž může být překážkou k úplné a pravdivé výpovědi vyslychaného. V krajních případech může vyslychaný, který vycítí opovržení ze strany vyslychajícího, odmítnout vypovídat vůbec. Tehdy je velmi problematické je přimět jej k výpovědi, což by měl mít každý vyslychající na paměti.

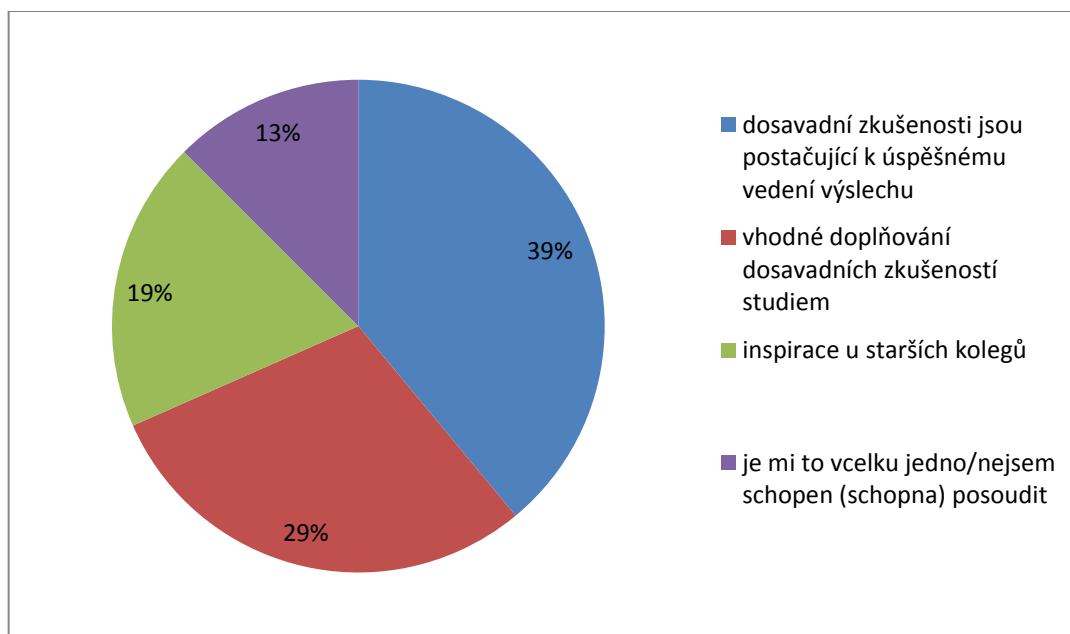
Přibližně jedna pětina respondentů (20,59 %) se spíše nenechá faktem předchozího odsouzení vyslychané osoby ovlivnit. Vůbec neovlivňuje tato okolnost rovněž cca pětinu dotazovaných policistů. Takových bylo rovných 30, což v relativním vyjádření představuje 22,06 % ze všech respondentů. U respondentů, kteří se občas nechávají předchozím odsouzením vyslychaného ovlivnit, by bylo vhodné, kdyby se jim podařilo od této předpojatosti

zcela oprostít, aby na ně již neměla vůbec vliv. Nejméně početná byla skupina respondentů, kteří nebyli schopni se nijak vyhraněně k řešenému problému vyjádřit. Jednalo se celkem o šest policistů (4,41 %), přičemž se jednalo zvláště o ty služebně nejmladší.

3.4.6 Výsledková praxe respondentů

Předposlední otázka dotazníku byla zaměřena na charakterizování výsledkové praxe respondentů. U této otázky, která zněla „Kterou z níže uvedených tezí byste charakterizoval/a vlastní výsledkovou praxi?“, mohli respondenti odpovědět jednou z následujících odpovědí: „dosavadní zkušenosti považují za postačující k úspěšnému vedení výsledku“, „dosavadní zkušenosti se snažím vhodně doplňovat studiem psychologie a dalších oborů“, „dosavadní zkušenosti mám malé, proto se inspiroji u svých starších kolegů“ a „je mi to vcelku jedno/nejsem schopen (schopna) posoudit“. Jak často se jednotlivé tyto odpovědi vyskytly, to je zřejmé z grafu na obrázku 8.

Obrázek 8 Výsledková praxe respondentů

Z pohledu na graf na obrázku 8 je zřejmé, že nejvíce dotazovaných policistů se domnívá, že jejich dosavadní zkušenosti jsou postačující k úspěšnému vedení výsledku. Těchto policistů bylo 53 (38,97 %), přičemž takto odpovídali zejména služebně starší policisté, a to

bez ohledu na složku, u níž vykonávají svoji službu. Nelze vyloučit, že na základě empirických zkušeností lze nabýt celou řadu neocenitelných poznatků z oblasti psychologie výslechu, avšak bez dalšího studia se může stát, že dojde k jejich nesprávnému vyhodnocení a interpretaci. Tomuto lze spolehlivě zabránit právě studiem psychologie a dalších oborů, které jsou využitelné při výslechu osob.

Zejména služebně mladší policisté, ale i služebně starší policisté z SKPV uváděli, že se dosavadní zkušenosti snaží vhodně doplňovat studiem psychologie a dalších oborů. Tímto způsobem odpovědělo 40 dotazovaných policistů (29,41 %). Tento přístup je možno považovat za optimální, poněvadž jako se mění společenská realita, tak se mění i některé podmínky výslechu a je zapotřebí na tyto změny adekvátně reagovat. Policisté, kteří se během kariéry (sebe)vzdělávají, mají proto nejlepší výchozí podmínky k efektivnímu a účinnému vedení výslechu.

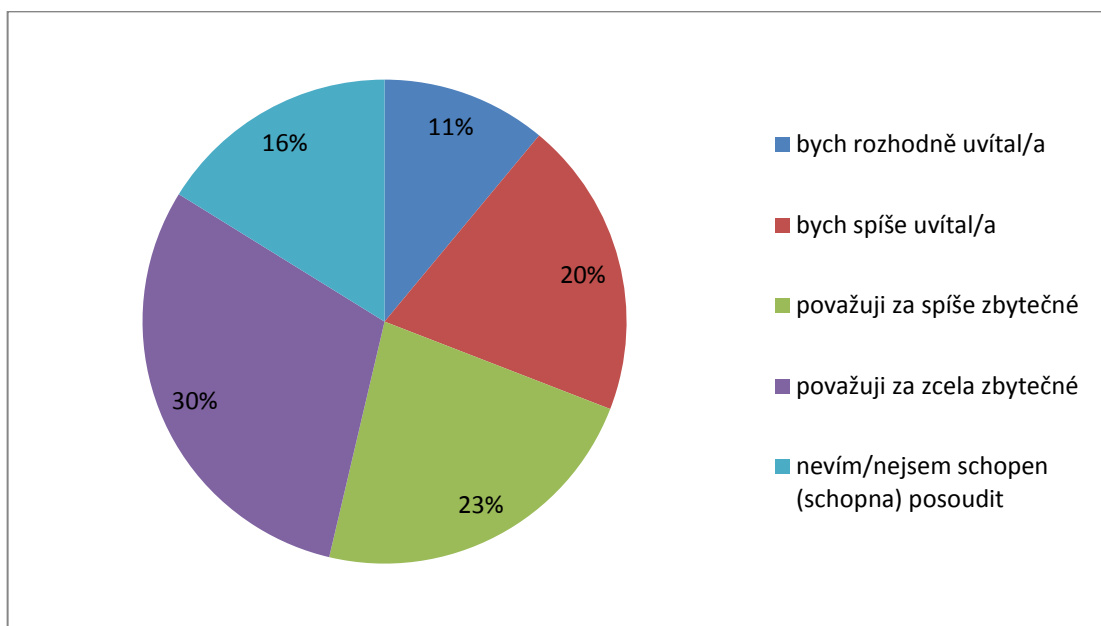
Služebně mladší policisté vcelku logicky hledají i v oblasti výslechu osob vzory u služebně starších kolegů, jak to dělají s největší pravděpodobností i v jiných oblastech. Tento přístup jim uplatňuje necelá jedna pětina respondentů (19,11 %). Nelze o něm říci, že je vyloženě špatný, avšak na druhé straně je zapotřebí si uvědomit, že má své meze. Tato okolnost vyplývá z toho, že i služebně starší policisté se dopouštějí v průběhu výslechu některých chyb, které pak služebně mladší policista bezděčně přejímá, aniž by si uvědomoval, že přebírá něco špatného, a dále také z toho, že po velkých odchodových vlnách služebně nejstarších policistů nezbyl na některých organizačních úrovních nikdo, od koho by bylo možné se učit.

Více než každý desátý policista z výběrového souboru (12,50 %) k této otázce uvedl, že jej tato záležitost nezajímá, respektive že není schopen (schopna) ji posoudit. Jednalo se jednak o služebně starší policisty, u kterých je možné předpokládat, že mají v dohledné době v úmyslu odejít od policie a jejich pozornost je upřena již k civilnímu životu, jednak o služebně nejmladší policisty, kteří zřejmě s ohledem na své nízké zkušenosti nejsou schopni danou otázku posoudit. U těch druhých to potvrzuje i zjištění, že by většina z nich uvítala další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu, jak vyplynulo z odpovědi na poslední otázku dotazníku, která bude rozebírána níže. Toto zjištění je možno považovat za pozitivní, poněvadž pro úspěšné studium je vždy nezbytné, aby student měl o něj zájem. U služebně nejstarších policistů pak jejich uvedený přístup není až tak velkým problémem, poněvadž lze předpokládat, že v horizontu několika týdnů či měsíců už nebudou vyslýchat.

3.4.7 Postoj respondentů k dalšímu vzdělávání v oblasti psychologie výslechu

Jak bylo naznačeno v rozboru výsledků výzkumného šetření k předchozí otázce, poslední otázka v dotazníku byla zaměřena na postoj respondentů k dalšímu možnému vzdělávání v oblasti psychologie výslechu. Rovněž v tomto případě se mohli respondenti k položené otázce vyjádřit prostřednictvím modifikované Likertovy škály, která zahrnovala pět odpovědí následujícího znění (odpovědi byly pokračováním věty, která začínala „Další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu“): „bych rozhodně uvítal/a“, „bych spíše uvítal/a“, „považuji za spíše zbytečné“, „považuji za zcela zbytečné“ a „nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit“. Četnost jednotlivých odpovědí je zřejmá z grafu na obrázku 9.

Obrázek 9 Postoj respondentů k dalšímu vzdělávání v oblasti psychologie výslechu

Z grafu na obrázku 9 je možno vyčíst, že možnost dále se vzdělávat v oblasti psychologie výslechu by uvítala necelá třetina dotazovaných policistů – tj. 42 z nich (v relativním vyjádření 30,88 %). Z uvedeného počtu jich pouze 15 (11,03 %) uvedlo, že by další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu rozhodně uvítalo. Velkou část z nich tvořili služebně nejmladší policisté, což lze s ohledem na jejich malé zkušenosti s vedením výslechu je možno považovat za pozitivní zjištění. Spíše by uvítala další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu zhruba pětina dotazovaných policistů. Konkrétně jich bylo 27, což v rela-

tivním vyjádření činí 19,85 %. V této skupině byly převážně policisté zařazení v rámci SKPV, a to bez ohledu na délku jejich služby.

Naproti tomu více než polovina z oslovených policistů považuje v určitém stupni další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu za zbytečné. Těchto policistů bylo 72, což obnáší 52,94 % ze všech respondentů. Ze zmíněného počtu jich 31 (22,79 %) považuje další vzdělávání v předmětné oblasti za spíše zbytečné a 41 (30,15 %) za zcela zbytečné. Takový výsledek není nijak pozitivní, a to hned ze dvou důvodů. Jednak podíl takto uvažujících policistů je velmi vysoký, jednak mezi nimi byli i z valné části policisté, kteří se podle odpovědí k předchozím otázkám poměrně často dopouštějí různých percepčních chyb.

Poměrně velká část respondentů (v porovnání s předchozími otázkami), nebyla k vyřčené otázce schopna zaujmout některé z rozebíraných stanovisek. Z toho důvodu zadrželi odpověď znění „nevím/nejsem schopen (schopna) uvést“. Takových respondentů bylo dohromady 22 (16,18 %). Náleželi sem především služebně nejmladší policisté nepatřící k těm, kteří by rozhodně uvítali vzdělávání v oblasti psychologie výslechu. U nich je možné jejich postoj vysvětlit tím, že ještě neví, co mají od tohoto vzdělávání očekávat a toto je tak pro ně určitou neznámou. V případě služebně starších policistů je možno naopak předpokládat, že jimi absolvované vzdělávání v oblasti psychologie nebylo z nějakého důvodu natolik podnětné, proto k němu zaujímají takový postoj, jaký zaujímají.

3.5 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1 předpokládala, že více než polovina respondentů, kteří absolvovali kurs základní odborné přípravy, se domnívají, že jejich znalosti v oblasti psychologie výslechu jsou dostatečné. K ověření této hypotézy budou využity výsledky k otázce č. 3 a k otázce č. 4. Otázka č. 3 se přitom týkala toho, zda respondent už absolvoval základní odbornou přípravu či nikoliv. Z odpovědí k této otázce vyplynulo, že základní odbornou přípravu absolvovalo celkem 131 policistů. Otázka č. 4 zjišťovala, jak subjektivně vnímají respondenti své znalosti z oblasti psychologie výslechu. Za respondenty, kteří se domnívají, že mají dobré znalosti v oblasti psychologie výslechu, budou při vyhodnocování této hypotézy považováni ti respondenti, kteří uvedli, že jejich znalosti v uvedené oblasti jsou spíše dobré a velmi dobré. Těchto bylo (bez policistů, kteří dosud neabsolvovali základní odbornou přípravu) 73. Podíl těchto respondentů činil 53,68 %. Zjištěný podíl je vyšší, než jedna polovina. S ohledem na tuto skutečnost je zapotřebí konstatovat, že **hypotéza č. 1** znění

„Více než polovina respondentů, kteří absolvovali kurs základní odborné přípravy, se domnívá, že jejich znalosti v oblasti psychologie jsou dostatečné.“ **byla potvrzena.**

V hypotéze č. 2 byl vyjádřen předpoklad, že více než dvě třetiny respondentů se v průběhu výslechu zaměřují zejména na jeho obsahovou stránku než na způsob získání relevantních informací. K vyhodnocení této hypotézy je možno použít výsledky k otázce č. 5, která zjišťovala, jakým způsobem se respondenti zachovají při prvním kontaktu s vyslychaným a víceméně i to, jak se tato reakce promítá do průběhu samotného výslechu. Zaměření na obsahovou stránku výslechu ze strany vyslychajících policistů zde bylo reprezentováno poslední odpovědí znění „bez ohledu na dojem se zajímám hlavně o obsah jeho sdělení (tj. sdělení ze strany vyslychaného)“. Ostatní odpovědi u této otázky vypovídali o tom, že respondenti v souvislosti s výslechem řeší i další okolnosti mající vztah k vyslychanému, nikoliv jen obsah jeho sdělení. Z výsledků výzkumného šetření přitom vyplynulo, že bez ohledu na dojem z vyslychaného se zajímá především o obsah jeho sdělení 28 respondentů, což představuje pouhých 20,59 % ze všech dotazovaných. Z uvedeného vyplývá, že **hypotéza č. 2** znění „Více než dvě třetiny respondentů se v průběhu výslechu zaměřují zejména na jeho obsahovou stránku než na způsob získání relevantních informací.“ **nebyla potvrzena.** Rovněž tak z uvedeného vyplývá, že převážná část respondentů záměrně či mimoděk v průběhu výslechu věnují pozornost jak obsahu sdělení, tak i dalším okolnostem, které mají souvislost s vyslychanou osobou.

Poslední hypotéza vyslovovala předpoklad, že percepčních chyb se ve výslechové praxi dopouštějí ve větší míře policisté s délkou služby do pěti let. Tato hypotéza byla ověřována za využití výsledků k otázce 2 a dále k otázkám č. 5 až 9. Otázka č. 2 zjišťovala, jak dlouho respondenti slouží u policie. V tomto ohledu bylo zjištěno, že výběrový soubor zahrnuje 29 respondentů (21,32 %), kteří vykonávají službu u policie do pěti let. Zbýlých 107 dotazovaných policistů slouží u policie nad pět let. U otázek č. 5 až 9, které byly zaměřeny na určité percepční chyby, jichž se dopouštějí policisté v průběhu výslechu, bylo jejich vyhodnocování prováděno tak, že každé odpovědi s výjimkou odpovědi znění „nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit“ byla přiřazena bodová hodnota. V případě odpovědi, která nevyjadřovala percepční chybu, jí byla přiřazena hodnota 1, zatímco odpovědi s největší intenzitou percepční chyby byla přiřazena hodnota 4.

Zmíněný postup je možno demonstrovat na otázce č. 6, která se respondentů dotazovala na to, jak je při jejím posuzování ovlivňují takové charakteristiky, jakými jsou její zevnějšek. Odpovědi znění „velmi ovlivňují“ zde byla přiřazena hodnota 4, dále odpovědi znění „spí-

še ovlivňují“ hodnota 3, odpovědi znění „zřídka ovlivňují“ hodnota 2 a konečně odpovědi znění „vůbec neovlivňují“ hodnota 1. Z uvedeného je zřejmé, že čím vyšší hodnota, tím vyšší je míra výskytu dané percepční chyby u respondenta. Z těchto hodnot byl následně vypočten vážený aritmetický průměr pro všechny výše uvedené otázky a z nich byl následně vypočten celkový aritmetický průměr, a to pro skupinu respondentů s délkou služby do pěti let a pro skupinu respondentů s délkou služby nad pět let.

Za použití výše popsaného postupu bylo zjištěno, že u skupiny respondentů s délkou služby do pěti let činil vypočtený průměr všech hodnot 2,64. U skupiny respondentů s délkou služby nad pět let tato hodnota činila 2,37. Z uvedeného je tedy zřejmé, že policisté s délkou služby do pěti let se v porovnání s respondenty s délkou služby nad pět let dopouštějí ve větší míře percepčních chyb. S ohledem na výše uvedené je tak možno konstatovat, že **hypotéza č. 3** znění „Percepčních chyb se ve výslechové praxi dopouští více policisté s délkou služby do pěti let.“ **byla verifikována s kladným výsledkem.**

4 NÁVRHY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ POLICISTŮ V OBLASTI PSYCHOLOGIE VÝSLECHU

Jak vcelku jednoznačně vyplynulo z výsledků výzkumného šetření, policisté se ve své výslechové praxi dopouštějí poměrně často nejrůznějších percepčních chyb. Ke zjištění toho, nakolik tyto percepční chyby ovlivnily samotný výsledek výslechu, by bylo vhodné například provést souběžné výzkumné šetření s osobami, které byly vyslýchány respondenty z výběrového souboru. Takové výzkumné šetření by však bylo organizačně velmi náročné, přičemž je zároveň otázkou, jak by při jeho předpokládané organizaci vyslýchané osoby (zejména osoby podezřelé či obviněné) měly zájem odpovídat na položené otázky pravdivě. Z toho důvodu budou následující návrhy vycházet z premisy, že percepční chyby vždy v nějaké míře negativně ovlivňují výsledek sledovaný účelem výslechu a z toho důvodu je nezbytné je v maximální možné míře eliminovat, k čemuž je jedním z nejvhodnějších prostředků další vzdělávání policistů v oblasti psychologie výslechu.

Pro lepší pochopení předkládaných návrhů je vhodné poukázat na stávající obsah výuky psychologie v rámci základní odborné přípravy policistů. Bude tak učiněno na základě tematického plánu předmětu Komunikace a policejní etika pro základní odbornou přípravu policistů služby pořádkové a dopravní policie Vyšší policejní školy MV v Brně⁴⁶. V rámci uvedeného předmětu jsou probírána mimo jiné i následující témata:

- Komunikace a taktické zásady jednání policisty – jedná se o praktickou vyučovací hodinu s výkladem v kombinaci s videoukázkami, v jejímž průběhu jsou probírány následující problémy:
 - takticko-psychologické zásady jednání s oznamovatelem, poškozeným, podezřelým, pachatelem a svědkem;
 - projednávání přestupků v silničním provozu;
 - komunikace se sdělovacími prostředky, státními orgány apod.;
 - sdělování informace o tragické události, znásilnění a jiné závažné trestné činnosti nejbližším příbuzným;

⁴⁶ Tato škola byla nedávno sloučena s Vyšší policejní školou MV v Holešově, takže již samostatně neexistuje, avšak zde uvedené údaje jsou obdobné i na v současnosti existujících školách.

- Psychologické postupy při navázání a udržení přiměřeného kontaktu s osobami při výkonu hlídkové služby – v tomto případě se jedná o praktickou vyučovací hodinu s výkladem, kde jsou probírána níže uvedené problémy:
 - zásady jednání s osobami mladšími patnácti let a mladistvými;
 - zásady jednání se starými lidmi;
 - zásady jednání s osobami s handicapem;
 - zásady jednání s osobami bez znalosti českého jazyka;
 - zásady jednání s osobami pod vlivem duševní poruchy;
 - jednání s nositeli viru HIV;
 - jednání s nositeli imunit, vojáky a dalšími osobami, u kterých je třeba specifický přístup;
- Výcvik komunikačních dovedností: Sdělování špatné zprávy osobám blízkým a poskytování pomoci – zde jde o praktickou vyučovací hodinu s modelovými situacemi, v jejímž rámci jsou rozebírány následující problémy:
 - příprava a předvedení komunikačně náročných situací typu „sdělování špatné zprávy a poskytování pomoci“ (modelové situace);
 - standardní rozbor modelových situací s využitím principu zpětné vazby.

Na základě uvedeného výtahu z tematického plánu předmětu Komunikace a policejní etika je možno konstatovat, že část témat probíraných v rámci tohoto předmětu je využitelná pro vedení výslechu (např. zásady jednání s určitými skupinami lidí či takticko-psychologické zásady jednání s oznamovatelem, poškozeným, podezřelým, pachatelem a svědkem), avšak sama o sobě nemohou být v žádném případě postačující. Určitým doplňkem může v tomto směru v rámci průběžné přípravy policistů být kurz označovaný jako „Řešení konfliktů prostřednictvím analýzy transakcí“ (tzv. kurs transakční analýzy; v současnosti je již součástí základní odborné přípravy), jehož cílem je (jak již vyplývá z jeho názvu) ovšem řešení konfliktních situací, které sice v průběhu výslechu nelze zcela vyloučit, ale nejsou zase natolik běžné.

Za této situace by stálo za úvahu, zda by i v rámci základní odborné přípravy, popřípadě v navazujícím policejním vzdělávání, nebylo vhodné probírat v uvedeném předmětu, eventuálně v jiném vhodném předmětu, i stěžejní témata z oblasti psychologie výslechu. K takovým by mohla náležet např.:

- psychologická podstata výslechu;

- jednotlivé fáze výslechu a požadavky na ně kladené;
- specifika výslechu některých skupin osob (dětí, mladistvých, seniorů apod.) a doporučení k provádění jejich výslechu;
- věrohodnost výpovědi;
- percepční chyby, jichž se dopouštějí vyslýchající policisté.

Probírání těchto témat by mělo být realizováno taktéž formou praktické vyučovací hodiny s výkladem, jejíž součástí by současně byly i videoukázky, navozování modelových situací a v neposlední řadě i diskuse ke zkušenostem vyučovaných policistů v probírané oblasti. Vyučující by měl mít vždy snahu vysvětlit policistům význam probírané problematiky z hlediska praktického a zároveň by měl usilovat o aktivitu vyučovaných policistů, což je možné např. za využití prvků diskuse v rámci výuky, popřípadě jiných aktivizujících metod při výuce.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala jedním z důležitých aspektů činnosti orgánů činných v trestním řízení – uplatňováním poznatků psychologie při výslechu osob. Kladla si za cíl vymezit základní pojmy, které mají vztah k řešenému tématu – výslech, policista a vyslychaná osoba, rozebrat základy psychologie výslechu, tj. způsob vedení výslechu v souladu s příslušnými psychologickými poznatky, jakož i způsob využívání psychologických poznatků při výslechu a v neposlední řadě také identifikovat aktuální úroveň připravenosti policistů po absolvování základní odborné přípravy k vedení výslechů po psychologické stránce a v návaznosti na to formulovat doporučení k eventuálnímu dalšímu vzdělávání policistů v oblasti psychologie výslechu.

V teoretické části práce byl charakterizován pojem výslechu, a to jak z hlediska právního, tak i z hlediska kriminalistiky a psychologie. V oblasti psychologie byl charakterizován tento pojem ve významu sociální interakce i sociální situace sui generis. Pokud se týká psychologie výslechu, byl charakterizován pojem věrohodnosti výpovědi a rozebrány způsoby jejího posuzování. Pozornost byla věnována i specifikům při výsleších dětí a seniorů, s nimiž se policisté ve výslechové praxi rovněž setkávají. Specifikovány byly i nejčastější percepční chyby, jichž se orgány činné v trestním řízení ve své výslechové praxi dopouštějí, přičemž tento výklad posloužil jako teoretická báze pro výzkumné šetření.

V rámci výzkumného šetření byly ověřovány tři hypotézy. Hypotéza č. 1 předpokládala, že více než polovina respondentů, kteří absolvovali kurs základní odborné přípravy, se domnívají, že jejich znalosti v oblasti psychologie výslechu jsou dostatečné. Tato hypotéza byla verifikována s kladným výsledkem. V hypotéze č. 2 byl vyjádřen předpoklad, že více než dvě třetiny respondentů se v průběhu výslechu zaměřují zejména na jeho obsahovou stránku než na způsob získání relevantních informací. Tato hypotéza se na rozdíl od první nepotvrdila. Konečně hypotéza č. 3 vyslovovala předpoklad, že percepčních chyb se ve výslechové praxi dopouštějí ve větší míře policisté s délkou služby do pěti let, přičemž tento předpoklad se potvrdil.

Z výzkumného šetření kromě jiného vyplynulo, že policisté mají ve znalostech v oblasti psychologie výslechu a v jejich uplatňování ve výslechové praxi poměrně značné rezervy. Jednou z účinných cest, jak tyto rezervy eliminovat, je další vzdělávání policistů v této oblasti. V současnosti totiž základní odborná příprava policistů reflektuje na oblast psychologie výslechu nedostatečně, což je třeba změnit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Monografické práce

CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a rozš. vydání. Praha: Linde, 2004. 829 s. ISBN 80-7201-463-3

ČÍRTKOVÁ, L., ČERVINKA, F. *Forezní psychologie*. 1. vydání. Praha: Support, 1994. 206 s.

ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7

HOLOUBKOVÁ, J. a kol. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 97 s. ISBN 80-210-2066-0

HOUBOVÁ, D. *Psychologie pro právníky*. 3., přeprac. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 234 s. ISBN 80-210-3468-8

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: po novele trestního řádu účinné od 1.1.2002*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 571 s. ISBN 80-86432-20-3

MATIÁŠEK, J., BÁRTA, B., SOUKUP, J. *Výslech a psychologie*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1966. 214 s.

MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Kapitoly ze sociální psychologie pro právníky*. 1. vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 1998. 165 s. ISBN 80-902627-1-6

MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1994. 274 s. ISBN 80-206-0423-5

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. xx, 512 s. ISBN 80-7179-362-0

- NETÍK, K., HÁJEK, S., NETÍKOVÁ, D. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997. x, 140 s. ISBN 80-7179-177-6
- NEVŘALA, J. *Základy forenzní psychologie*. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005. 139 s. ISBN 80-7368-037-8
- PETRUSEK, M. a kol. *Velký sociologický slovník. I, A-O*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6
- SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 120 s. ISBN 80-7178-846-5
- SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář – díl I. (§ 1 až 179h)*. 6., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0
- VESELÁ, J. *Pracovní listy z policejní psychologie*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2005. 122 s. ISBN 80-7251-205-6
- VYKOPALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000. 198 s. ISBN 80-244-0084-7

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj. a jiné

apod. a podobně

Sb. Sběrka zákonů

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obrázek 1** Psychologický model výslechové situace
- Obrázek 2** Složení výběrového souboru podle zařazení respondentů ke složce
- Obrázek 3** Subjektivní vnímání znalostí v oblasti psychologie výslechu respondenty
- Obrázek 4** Reakce respondentů na první kontakt s vyslychaným
- Obrázek 5** Ovlivnění respondentů zevnějškem vyslychané osoby
- Obrázek 6** Reakce na projevy vyslychaného mimo normu
- Obrázek 7** Ovlivnění eventuálním soudním potrestáním vyslychaného
- Obrázek 8** Výslechová praxe respondentů
- Obrázek 9** Postoj respondentů k dalšímu vzdělávání v oblasti psychologie výslechu

SEZNAM PŘÍLOH

Použitý dotazník

PŘÍLOHA P I: POUŽITÝ DOTAZNÍK

Vážené kolegyně, vážení kolegové.

Předkládám Vám k vyplnění anonymní dotazník, jehož smyslem je získat data pro moji bakalářskou práci. S výjimkou první otázky je zapotřebí u každé další zatrhnout odpověď do příslušného okénka křížkem. U každé takové otázky je možno zatrhnout jednu odpověď.

Děkuji Vám za spolupráci.

Martin Novotný

1.) Jak dlouho pracujete u policie? Uveďte číslicí: _____

2.) V rámci jaké složky policie pracujete?

☐ Služba kriminální policie a vyšetřování	☐ pořádková a železniční policie
☐ skupina dopravních nehod	☐ jiná složka

3.) Absolvoval/a jste základní odbornou přípravu?

☐ ano	☐ ne

4.) Vaše znalosti v oblasti psychologie výslechu byste kvalifikoval/a jak?

☐ velmi dobré	☐ spíše dobré
☐ spíše slabší	☐ velmi slabé
☐ nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit	

5.) Vyberte jednu z níže uvedených odpovědí, která vyjadřuje způsob, jak se zachováte při prvním kontaktu s vyslychaným:

- hned na první pohled si jej zařadím do nějaké škatulky a vím, koho mám před sebou
- většinou se snažím nepodlehnout prvnímu dojmu a průběžně vyhodnocuji poznatky o něm
- někdy podléhám prvnímu dojmu, jindy se snažím tento dojem průběžně korigovat
- bez ohledu na dojem se zajímám hlavně o obsah jeho sdělení

6.) Jak vás při jejím posuzování ovlivňují takové charakteristiky vyslychané osoby, jakými jsou její zevnějšek (oblečení, délka a úprava vlasů, tetování apod.)?

- velmi ovlivňují
- spíše ovlivňují
- zřídka ovlivňují
- vůbec neovlivňují
- nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit

7.) Jakým způsobem reagujete na ty projevy vyslychaného, které jsou mimo normu (např. používání vulgárních výrazů, určitý styl oblékání, image apod.)?

- vždy mě vyvedou z míry
- často mě vyvedou z míry
- občas mě vyvedou z míry
- snažím se zachovat si chladnou hlavu
- nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit

8.) Nakolik Vás ovlivňuje v průběhu výslechu skutečnost, že vyslýchaný byl již soudně trestán?

- velmi ovlivňuje
- spíše ovlivňuje
- spíše neovlivňuje
- vůbec neovlivňuje
- nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit

9.) Kterou z níže uvedených tezí byste charakterizoval/a vlastní výslechovou praxí?

- dosavadní zkušenosti považuji za postačující k úspěšnému vedení výslechu
- dosavadní zkušenosti se snažím vhodně doplňovat studiem psychologie a dalších oborů
- dosavadní zkušenosti mám malé, proto se inspiroji u svých starších kolegů
- je mi to vcelku jedno/nejsem schopen (schopna) posoudit

10.) Další vzdělávání v oblasti psychologie výslechu:

- bych rozhodně uvítal/a
- bych spíše uvítal/a
- považuji za spíše zbytečné
- považuji za zcela zbytečné
- nevím/nejsem schopen (schopna) posoudit